Кн. палата

24-мӗш ҫул тухать. Хакӗ 10 пус.

Пӗтӗм тӗнчери пролетарисем, пӗрлешӗр!

1941
ЯНВАРЬ
14
ЫТЛАРИКУН
11 (5726) №

# Чӑваш Коммуни

ВКП(б) ОБКОМӖПЕ
ШУПАШКАР ХУЛА КОМИТЕЧӖН,
ЧАССР ВЕРХОВНЫЙ СОВЕЧӖН
ТАТА ШУПАШКАР ХУЛА СОВЕЧӖН
ХАҪАЧӖ.

# Вырӑнти чӗртавартан куллен кирлӗ таварсем тата продовольстви тӑвассине ӳстермелли мероприятисем ҫинчен

*ССР Союзӗн Халӑх Камиссарӗсен Совечӗпе ВКП(б) Центральный Комитечӗ йышӑннӑ постановлени*

ССР Союзӗн Халӑх Комиссарӗсен Совечӗпе ВКП(б) Центральный Комитечӗ республикӑсенче, крайсенче тата облаҫсенче нумайрахӗшӗнче вырӑнти чӗртавартан куллен кирлӗ таварсем тата продовольстви тӑвасси халӑх ҫав таварсене ыйтни ӳссе пынинчен кая юлнине палӑртаҫҫӗ.

Куллен тыткаламалли ҫакнашкал таварсемпе ялхуҫалӑх инвентарӗсене пит те ҫителӗксӗр туса кӑлараҫҫӗ: урапасем, кустӑрмасем, лаша кӳлмелли тавраш, тикӗт, смала, тӗрлӗрен савӑт-сапа, кӑршек-чӳлмексемпе ытти япаласем, кирпӗч, черепица, известь, канифоль, ҫӗрмамӑкӗнчен тӗртсе тӑвакан япаласемпе трикотаж изделисем, сӗтел-пукан, урана тӑхӑнмаллисем, кантӑкран тӑвакан тата хими изделисем, металран тӑвакан куллен кирлӗ япаласем, шкул хатӗрӗсем тата ыттисем те, вырӑнти топливо (кӑмрӑк, торф, вутӑ тата ытти те), ҫавӑн пекех тата продовольстви таварӗсем — сыснасем самӑртнипе, вырӑнта пулӑ тытнипе пулакан продуктсем, охотӑна ҫӳренипе, ирӗкре ӳсекен ҫимӗҫсем ҫырласем, кӑмпасем пухнипе, садсем ӗрчетнипе, пыл хурчӗсем усранипе пулакан продуктсем, — ҫав таварсемпе продуктсене тӑвассине вырӑнти чӗртаварсемпе усӑ курнӑ никӗс ҫинче вырӑнти (уйрӑмах районри) промышленноҫпа промысла кооперацин вӑйӗпе йӗркелеме пулать тата йӗркелемелле те.

Вырӑнти совет органӗсен вырӑнти промышленноҫпа промкооперации туса кӑларакан продукцие тыткалама кирлӗ правӑсем ҫуккийӗ, финанс тӗлӗшпе интересленни ҫителӗксӗр пулни, планированин тӗрӗс мар системи, — ку система тӑрӑх союзлӑ республикӑсенчи вырӑнти промышленность наркомачӗсем, Всекопромсовет тата СССР Наркомторгӗ, вырӑнти интересcене шута илмесӗр, вырӑнти промышленноҫпа промкооперации туса кӑларакан куллен кирлӗ мӗнпур таварсене тӑвассин тата ҫав таварсемпе усӑ курассин планне кӑтартса панӑ,—влаҫӑн вырӑнти органӗсемпе суту-илӳ организацисем куллен кирлӗ таварсен производствине сарассипе кирлӗ таран интересленменни патне илсе пынӑ вӗсем, ҫав таварсене ытти республикӑсенчен, крайсенчен тата облаҫсенчен кӳрсе килес тесе, ыттисем тунӑ таварсемпе усӑ курса пурӑнас ҫул ҫине тӑнӑ.

Ҫапла вара, РСФСР-тан Вӑтам Ази тата Закавказье районӗсене лаша таврашсемпе обоз хатӗрӗсем, сӗтел-пукансем кӳрсе каяҫҫӗ, Вологдӑпа Ленинград облаҫӗсенчен Новосибирск облаҫне йӗлтӗрсем кӳрсе каяҫҫӗ, Ленинградпа Тула облаҫӗсенчен Свердлов тата Молотов облаҫӗсене — ҫӑрасем, ҫава валли ункӑсем, пуртӑсем тата шӑпӑрсем кӳрсе каяҫҫӗ, Одессӑран Тула облаҫне — примус йӗпписем кӳрсе каяҫҫӗ, Куйбышев, Горький тата Челябинск облаҫӗсене турпас таварӗсем, урапа маҫӗ, ача-пӑчасене валли теттесем кӳрсе пыраҫҫӗ, Днепропетровск облаҫне — хуҫалӑхра тыткалакан хӗскӗчсем, чӳрече задвижкисем, канцеляри кнопкисем, примус йӗпписем, Саратов облаҫне — кӑмака алӑкӗсем, сӗт сӗрмеллисем, кашӑксем, варинкесем, алӑк ҫаклатмаллисем, Воронеж облаҫне — ҫуса ҫакнӑ кӗпе-йӗме хӗстерсе хумаллисем, ҫӑрасем, тӳмесем, йывӑҫ кӗреҫесем, туртасем, шӑпӑрсем, Ростов облаҫне — ача кровачӗсем, Казахстана — чӳрече хӑлӑпкисем, пеналсем тата ытти изделисем те кӳрсе килеҫҫӗ, — ҫав вӑхӑтрах вӑл республикӑсемпе облаҫсенче асӑннӑ таварсене вырӑнтах тӑвассине организацилеме мӗн кирлисем пурте пур.

Изделисене кирлӗ мар ҫӗртенех облаҫрен облаҫе турттарса ҫӳренийӗ час-часах вырӑнти промышленноҫпа ҫӑмӑл промышленноҫӑн, ҫавӑн пекех промкооперацин предприятийӗсене ӑраснах тумтир ҫӗлекен тата урана тӑхӑнмаллисем тӑвакан фабрикӑсемпе кантӑк завочӗсене ытлашши специализацилениничен килет.

Вырӑнти промышленноҫпа промкооперацинче усӑ курман вӑйсем пур ҫӗртенех союзлӑ тата республикӑллӑ промышленность предприятисенче ширпотреб цехӗсене организацилениcем пур, тата час-часах ширпотреб цехӗсенче куллен кирлӗ таварсем тӑвассине тӗп производствӑна сиен кӳрсе, ӗҫ вӑйӗн, оборудованисен тата материалсен пӗр пайне тӗп производствӑран илсе, организациленӗ.

Куллен кирлӗ таварсен чылайӗшӗн, топливӑн, вырӑнти стройматериалсен хакӗсем убыткӑллӑ пулни ҫав изделисене тӑвассине чӑрмантарса тӑрать.

Вырӑнти промышленноҫпа промкооперацин управленийӗ нумай сыпӑклӑ тата пит пысӑк пулни пӗр предприятин хуҫалӑхлӑ темиҫе организацисене пӑхӑнса тӑрасси патне илсе пырать, ку вӑл влаҫӑн вырӑнти органӗсен ответсӑрлӑхне туса хурать тата вӗсене ҫав предприятисене хӑй тӗллӗн тытса тӑрас правасӑр хӑварать.

Вырӑнти промышленноҫа сарса ярас тесе тата ӑна куллен кирлӗ таварсем туса кӑларас ӗҫре пуҫаруллӑ пулмалла майсем туса парас тесе, ССР Союзӗн Халӑх Комиссарӗсен Совечӗпе ВКП(б) Центральный Комитечӗ ҫапла йышӑнаҫҫӗ:

## I

## Вырӑнти промышленноҫпа промкооперацине организацилесси тата планласси ҫинчен

1. Вырӑнти промышленноҫпа промкооперации туса кӑларакан куллен кирлӗ таварсене тӑвассине тата ҫав таварсемпе усӑ курассине центртан планлас халиччен пулнӑ практикӑна, вӑл вырӑнти промышленноҫа сарассине чарса тӑнӑ пирки тата таварсене облаҫрен облаҫе усӑсӑр турттарса ҫӳрессине кӑларса тӑнӑ пирки, пӑрахӑҫа кӑларас.

1941 ҫулти январьтен пуҫласа вырӑнти промышленноҫпа промкооперацин продукцине планламалли тата валеҫмелли ҫакӑн пек йӗрке тӑвас:

а) районри тата облаҫри промышленноҫпа промысла кооперацийӗн предприятийӗсем отходсемпе вырӑнти чӗртавартан туса кӑларакан мӗнпур продукци пӗтӗмпех, тата государствӑн дефецитлӑ мар чӗртаварӗнчен туса кӑларнийӗ — 50 процент (СССР Совнаркомӗ ҫумӗнчи Экономсовет ҫирӗплетекен список тӑрӑх) районра, облаҫре (крайра), республикӑра юлать;

б) района пӑхӑнса тӑракан предприятисем туса кӑларакан продукцие тӑвас тата ҫав продукципе усӑ курас плана районри (хулари) исполкомсем, ӗҫҫынни депутачӗсен облаҫри (крайри) Совечӗсен исполкомӗсен, союзлӑ тата автономлӑ республикӑсен Совнаркомӗсен заданийӗсене никӗсе хурса, ҫирӗплетеҫҫӗ;

в) облаҫе пӑхӑнса тӑракан предприятисемпе промысла кооперацийӗ туса кӑларакан продукцие (ассортимент тӑрӑх) тӑвас тата унпала усӑ курас плана ӗҫҫынни депутачӗсен облаҫри (крайри) Совечӗсен исполкомӗсем ~~тата~~ автономлӑ республикӑсен Совнаркомӗсем союзлӑ республикӑсен Совнаркомӗсен заданийӗсем тӑрӑх ҫирӗплетеҫҫӗ.

2. Промкооперации ӗҫне ертсе пырассине йӗркене кӗртес тесе:

а) промысла кооперацине ертсе пырассине пӗтӗмпех облаҫри (крайри) исполкомсем ҫине тата союзлӑ республикӑсемпе автономлӑ республикӑсен Совнаркомӗсем ҫине хурас;

б) 1941 ҫулти январьте промысла кооперацин Пӗтӗм Союзри Советне (Всекопромсовет), вӑрман-хими тата йывӑҫ ӗҫлекен промысла кооперацин Пӗтӗм Союзри Советне (Всекопромлессоюз), металл ӗҫлекен промысла кооперацин Пӗтӗм Российӑри союзне (Всекопромметаллсоюз) пӗтерес, крайсенчи, облаҫсенчи металлсоюзсем пурте промысла кооперацин крайсенчи, облаҫсенчи совечӗсене пӑхӑнса тӑмалла тӑвас.

3. Союзлӑ республикӑсен Совнаркомӗсене производствӑн аталаннӑ бази ҫук облаҫсенче промышленноҫӑн облаҫсенчи отраслевой управленийӗсене икӗ уйӑх хушшинче пӗтерме хушас, ҫав управленисене пӗтернипе вырӑнти промышленность управленин облаҫри отделӗсене ҫирӗплетмелле, вӗсене хозрасчетлӑ правӑсем памалла.

4. Района пӑхӑнса тӑракан промышленность управленин тӗп форми райисполкома пӑхӑнса тӑракан райпромкомбинат пулмалла тӑвас, кирлӗ чухне облаҫри (крайри) исполком тата республика Совнаркомӗ ирӗк панипе темиҫе отраслевой райпромкомбинатсем организацилени те пулма пултарать.

## II

## Вырӑнти промышленность предприятийӗсемпе промкооперацине укҫа-тенкӗ парса тӑрасси тата вырӑнти промышленноҫпа промкооперации туса кӑларакан куллен кирлӗ таварсен хакӗсене тӑвас йӗркесем ҫинчен

5. Ҫакӑн пек йӗрке тӑвас: районри тата хулари промышленноҫӑн накопленийӗсем, директор фончӗсӗр пуҫне, районри тата хулари исполкомсен аллинче юлаҫҫӗ тата вырӑнти промышленноҫа ӳстерес ҫӗре каяҫҫӗ. Районри (хулари) исполкомсене предприятисен чен илекен накопленисенчен 25 процент таран пурӑнмалли ҫурт-йӗрсем тунӑ ҫӗре, культурӑпа йӑла строительствине тата благоустройство ӗҫне валли ямашкӑн ирӗк парас. Облаҫсем ҫине пайланман союзлӑ республикӑсен Совнаркомӗсене, автономлӑ республикӑсен Совнаркомӗсене тата область (край) исполкомӗсене кирлӗ чухне районри тата хулари промышленноҫӑн накопленийӗсенчен 25 процент таран облаҫри (крайри), облаҫсем ҫине пайланман республикӑри ытти районсенче район промышленноҫне аталантармалли фонда уйӑрса пама ирӗк парас.

6. Вырӑнти чӗртавартан куллен кирлӗ таварсемпе продовольстви, строительство материалӗсем туса кӑларакан тата топливо хатӗрлекен предприятисем организацилеме автономлӑ республикӑсен Совнаркомӗсене тата облаҫсемпе крайсенчи исполкомсене вӗсене капитальнӑй строительство планӗсем тӑрӑх кӑтартса панӑ лимитсенчен иртерсе, бюджетӑн доход пайне иртерсе тултарнипе, расход пайӗнче (халӑха вӗрентес ӗҫпе халӑх сывлӑхне сыхласси валли панӑ ассигнованисем ҫӗр пуҫне) перекетлесе хӑварнипе — ҫавна кварталти отчетра кӑтартса панӑ пулсан — пухӑннӑ укҫа-тенкӗрен, ҫавӑн пекех тата вырӑнти промышленноҫӑн накопленийӗсенчен тата промкооперацин хӑйӗн средствисенчен, вырӑнти предприятисен строительстви валли тата ҫав предприятисене организацилеме пӗр предприяти валли 200 пин тенкӗ таран расход тума, хулари тата районри исполкомсене пӗр предприяти валли 50 пин тенкӗ таран расход тума, Союзлӑ республикӑсен Совнаркомӗсене пӗр предприяти валли 500 пин тенкӗ таран расход тума ирӗк парас.

7. Районрипе облаҫри промышленноҫӑн тата промкооперацин предприятийӗсенче куллен кирлӗ таварсемпе продовольстви туса кӑларассине сарса яма тата организацилеме, Государство Банкне каялла илмелли кредит пӗр ҫулталӑк сроклӑха, Промбанка — 3 ҫул сроклӑха предприятисем ыйтнипе пӗр предприятие валли 50 пин тенкӗ таран, область (край) исполкомӗсем тата автономлӑ республикӑсен Совнаркомӗсем ыйтнипе — 200 пин тенкӗ таран, союзлӑ республикӑсен Совнаркомӗсем ыйтнипе 500 пин тенкӗ таран пама ирӗк парас.

8. Куллен кирлӗ таварсем тата продовольстви туса кӑларакан предприятисен строительстви, предприятисене аслӑлатасси тата организацилесси 500 пин тенкӗ ларать пулсан, вӗсене кӗскетнӗ проектпа смета документацийӗ тӑрӑх тума ирӗк парас тата ҫав ӗҫсене валли укҫа-тенкӗсене сметӑпа финанс расчечӗсем тӑрӑх парса тӑмалла.

9. 1941 ҫултан пуҫласа вырӑнти чӗр таварпа тата отходсемпе ӗҫлекен ҫӗнӗрен организациленӗ предприятисене, вӗсем ӗҫлеме тытӑннӑ вӑхӑтран пуҫласа икӗ ҫул хушши:

а) вырӑнти, районри тата хулари промышленноҫа — оборотран илекен налогран, бюджет наценкинчен тата тупӑшран бюджета отчислени тӑвассинчен хӑтарас;

б) промкооперацине — оборотран илекен налогран, бюджет наценкинчен тата подоходнӑй налогран хӑтарас.

10. Вырӑнти (районри, хулари тата облаҫри) промышленноҫӑн тата промкооперацин чӳлмексем, черепицӑсем хӑмӑшран, улӑмран, хӑва хуллинчен тӗрлӗрен япаласем, ҫавӑн пекех обоз хатӗрӗсем тата турпассенчен таварсем туса кӑларакан предприятисене оборот тӑрӑх хуракан налогран тата бюджет наценкинчен хӑтарас.

11. СССР Наркомторгӗн вырӑнти органӗсем ҫумӗнчи конвенци бюровӗсене пӗтерес.

Ҫапла тӑвас: СССР правительстви ҫирӗплетнӗ пӗр пек отпускной тата розничнӑй хаксем ҫук таварсен хакӗсене ҫакӑн пек йӗркепе палӑртаҫҫӗ:

а) района тата облаҫе пӑхӑнса тӑракан вырӑнти промышленность предприятийӗсем, промкооперации, инвалидсен кооперацийӗ тата обществӑллӑ организацисен предприятийӗсем туса кӑларакан таварсен, ҫав шутра вырӑнти топливӑн отпускной тата розничнӑй хакӗсене, суту-илӳ скидкисемпе накидкисене облаҫсем ҫине пайланман союзлӑ республикӑсен Совнаркомӗсем, автономлӑ республикӑсен Совнаркомсем, край (область) исполкомӗсем, Мускавпа Ленинградра — хула Совет исполкомӗсем ҫирӗплетеҫҫӗ; вырӑнта ӗҫҫыннисене сутма тӑвакан черепица, пурӑ (мел), хӑйӑр, ҫавӑн пекех районри промышленность кӑларакан строительство материалӗсен хакӗсене те ҫакнашкал йӗркепех палӑртаҫҫӗ, анчах вӗсем анлӑн усӑ курма сутакан хакран пысӑк пулмалла мар;

б) республикӑна пӑхӑнса тӑракан предприятисем туса кӑларакан куллен кирлӗ таварсен отпускной тата розничнӑй хакӗсене, суту-илӳ скидкисемпе накидкисене союзлӑ республикӑсен Совнаркомӗсем ҫирӗплетеҫҫӗ.

## III

## Куллен кирлӗ таварсем туса кӑларакан цехсем тата отходсемпе усӑ курасси ҫинчен

12. Союзлӑ тата автономлӑ республикӑсен Совнаркомӗсене, область (край) исполкомӗсене тата союзлӑ промышленность наркомачӗсене пӗр уйӑхлӑ срок хушшинче СССР Совнаркомӗ ҫумӗнчи куллен кирлӗ таварсем туса кӑларас тӗлӗшпе ӗҫлекен Совета, пӑхса тухма, куллен кирлӗ таварсем туса кӑларакан хупма палӑртнӑ цехсем ҫинчен тата ширпотребӑн хупакан цехӗсенче — вырӑнти промышленность предприятийӗсенче тата промкооперацинче таварсем туса кӑларассине организацилесси ҫинчен сӗнӳсем тӑратма хушас.

13. Союзлӑ наркоматсене ширпотреб цехӗсенчи тӗп производствӑра усӑ курма май килмен оборудованисемпе приспособленисене вырӑнти промышленноҫа тата промкооперацине пама хушас.

14. Союза тата республикӑсене пӑхӑнса тӑракан предприятисенчен тухакан отходсене—куллен кирлӗ таварсем туса кӑларма юрӑхлӑ мӗнпур отходсене (СССР Совнаркомӗ ҫумӗнчи Экономсовет ҫирӗплетекен плансем тӑрӑх валеҫекен отходсене кӗртмесӗр) палӑртас, учета илес тата вӗсене валеҫсе парас ӗҫсене облаҫсем ҫине пайланман союзлӑ республикӑсен Совнаркомӗсем, автономлӑ республикӑсен Совнаркомӗсем, область (край) исполкомӗсем ҫине хурас.

15. Наркомчермета хура металлурги завочӗсене куллен кирлӗ таварсем туса кӑларма металл отхочӗсене суйласа илме разделочнӑй базӑсем организацилеме хушас, кун пек чухне юрӑхлӑ поделочнӑй метала шихтӑна памалла мар.

16. Облаҫсенчи, крайсенчи тата хуласенчи исполкомсене планпа пухнинчен 50 процентпе тата планран иртерсе пухнӑ консерва банкисенчен уйӑрса илнӗ шурӑ тӑхланпа, пӗтӗм шӑвӑҫпа, ӗҫҫыннисенчен планран иртерсе пухнӑ чугунпа, ҫавӑн пекех планран иртерсе пухнӑ мӗнпур цветной металпа вырӑнти промышленность тата промкооперацисен производство нушисем валли усӑ курма ирӗк парас.

Вырӑнти промышленноҫӑн предприятийӗсене тата промкооперацисене союзлӑ промышленность ӗҫлемен вырӑнсенче кӑларакан цветной металсемпе (шурӑ тӑхлан, хура тӑхлан т. ыт. те) усӑ курма ирӗк парас.

## IV

## Вырӑнти промышленноҫра тата промкооперацинче куллен кирлӗ таварсем туса кӑларассине аслӑлатасси ҫинчен

17. Союзлӑ республикӑсенчи компартисен Центральный Комитечӗсене, союзлӑ тата автономлӑ республикӑсен Совнаркомӗсене, ВКП(б) область (край) комитечӗсене тата область (край) исполкомӗсене ҫаксене тума хушас:

а) Металсенчен куллен кирлӗ таварсем (кастрюльсем, ҫӗҫӗсем, вилкӑсем, примуссем, лампӑсем, кӗреҫесем, пуртӑсем, ҫӑрасем, хуҫалӑхра кирлӗ тимӗртен тунӑ япаласем т. ыт те), ҫӗрмамӑкӗнчен тӗртсе тунӑ япаласем, трикотаж, чӳречен тата красин ламписен кантӑкӗсем, кантӑкран тунӑ савӑт-сапасем, пӑтасем, шурупсем, хуҫалӑхра кирлӗ вӗренсем, шнур туса кӑларакан халиччен хи предприятисене аслӑлатмалла тата ҫӗнӗрен предприятисем организацилемелле, асӑннӑ япаласене облаҫсене, крайсене кирлӗ чухлӗ туса кӑлармалла;

б) велосипедсем, ҫӗвӗ ҫӗлемелли машинӑсем, патефонсем, атӑ-пушмак юсакан, тумтирсене химилле майпа тасатакан тата пӗветекен мастерскойсен хисепне ӳстермелле, ҫавӑн пекех халӑхран тӑхӑнса ҫӳренӗ атӑ-пушмаксем туянмалли тата юсанӑ атӑ-пушмаксем сутмалли пунктсем организацилемелле, ҫак операцисене оборотран илекен налогран хӑтармалла.

в) пур вырӑнсенче те халӑхран тата предприятисенчен вырӑнти промышленность тата промкооперацисем урлӑ резинӑран тунӑ япаласем (велосипедсемпе автомобильсен покрышкисем, камерӑсем, галошсем, баллонсем) туянассине ӳстермелле;

г) хуласенче резинӑран тунӑ кивӗ япаласене юсама тата регенераци тума мастерскойсем организацилемелле, ҫав япаласене вырӑнтах сутма ирӗк памалла;

д) облаҫе (края) тата автономлӑ республикӑна кирлӗ чухлӗ ҫителӗклӗ таран сӗтел-пукансем туса кӑларма мастерскойсем организацилемелле.

1941 ҫулти иккӗмӗш ҫурҫуллӑхран тытӑнса союза, ҫавӑн пекех республикӑна пӑхӑнса тӑракан промышленность туса кӑларакан сӗтел-пукансене мӗнпур союзлӑ республикӑсене, РСФС Республикинче вара — мӗнпур автономлӑ республикӑсене, крайсене тата облаҫсене, вӗсем мӗнчухлӗ инҫетрине пӑхмасӑр, Туркмен ССР, Узбек ССР, Таджик ССР, Казах ССР, Киргиз ССР, Молдаван ССР, Калмык АССР тата Чкаловский облаҫне сӗтел-пукансем тума хатӗр детальсене турттарса кайнисӗр пуҫне, сӗтел-пукансем турттарса кайма чарас;

е) вырӑнти ҫӑмӑл тата пиравӑр промышленноҫӗнче, ҫавӑн пекех промкооперацинче ҫӑмран, йӗтӗнрен, кантӑр сӳсӗнчен (ткань, ҫӑматсем, вӗренсем, сӗрекенсем тата ытти япаласем тӑвакан пӗчӗк предприятисем организацилемелле, ҫав предприятисем государство умӗнчи чӗртаварсем енӗпе хӑйсен обязательствине тултарнӑ сдатчиксем—колхозсем, колхозниксем, единоличниксем паракан заказсем тӑрӑх, вӗсен чӗртаварӗсемпе ӗҫлемелле.

Тир-сӑран таварӗсене тата сурӑх тирӗсене тунӑ чухне, государствӑна тир-сӑран тӑратмалли закон тӑрӑх, тирсене туса хатӗрленӗ хыҫҫӑн вӗсе-

(Юлашки 2-мӗш страницӑра).

# СССР Совнаркомӗнче

## Наука, изобретенисем, литература тата искусство тӑрӑх Сталин ячӗпе памалла тунӑ премисене памалли йӗркене улӑштарасси ҫинчен

1940 ҫулти декабрӗн 20-мӗшӗнче СССР Халӑх Комиссарӗсен Совечӗ **ҫапла йышӑннӑ:**

1. ССР Союзӗн Совнаркомӗ 1939 ҫулти декабрӗн 20-мӗшӗнче йышӑннӑ постановленине улӑштарса, 1940 ҫулшӑн — ун умӗнхи иртнӗ ҫулсенче тунӑ ҫитӗнӳсем тӗлӗшпе итоглӑ ҫулталӑк пулса тӑракан ҫулшӑн, Сталин ячӗпе памалла тунӑ премисене 1940 ҫулти пысӑк та паллӑ ӗҫсемшӗн кӑна мар, тата юлашки 6—7 ҫул хушшинче тунӑ ӗҫсемшӗн те парас.

2. Ҫакна май Сталин ячӗпе ҫакӑн чухлӗ преми памалла тӑвас:

а) Наукӑпа искусство облаҫӗсенче—
1) Физикӑпа математика наукисен,
2) Техника наукисен,
3) Хими наукисен,
4) Биологи наукисен,
5) Ялхуҫалӑх наукисен,
6) Медицина наукисен,
7) Философи наукисен,
8) Экономика наукисен (статистикӑна кӗртсе),
9) Историпе филологи наукисен,
10) Юридически наукӑсен,
11) Музыка,
12) Живопиҫ
13) Скульптура,
14) Архитектура,
15) Театрпа драма искусстви,
16) Опера искусстви,
17) Балет искусстви,
18) Кинематографи

облаҫӗсенче тунӑ пысӑк та паллӑ ӗҫсемшӗн пӗрремӗш степеньлӗ премисем виҫшер преми — кашни премийӗ 100 пин тенкӗ тата иккӗмӗш степеньлӗ премисем пиллӗкшер преми — кашни премийӗ 50 пин тенкӗ;

б) Литература облаҫӗнчи чаплӑ произведенисемшӗн виҫшер преми — кашни премийӗ 100 пин тенкӗ, вӗсенчен:

3 — поэзи енӗпе,
3 — проза енӗпе,
3 — драматурги енӗпе,
3 — литература критики енӗпе;

в) Пысӑк та паллӑ изобретенисемшӗн (вӑл шутрах ҫар ӗҫӗнчи изобретенисемшӗн): пӗрремӗш степеньлӗ премисем 25 — кашни премийӗ 100 пин тенкӗ, иккӗмӗш степеньлӗ премисем 40 — кашни премийӗ 50 пин тенкӗ, виҫҫӗмӗш степеньлӗ премисем 60— кашни премийӗ 25 пин тенкӗ.

3. Наукӑпа изобретательство облаҫӗнче Сталин ячӗпе памалла тунӑ премисем тӗлӗшпе ӗҫлекен комитета тата литературӑпа искусство облаҫӗнче Сталин ячӗпе памалла тунӑ премисем тӗлӗшпе ӗҫлекен комитета ҫапла тума хушас: Сталин ячӗпе памалла тунӑ премисене памалли йӗркери ҫак улшӑнусене май хӑйсен сӗнӗвӗсене 1941 ҫулти январӗн 15-мӗш тӗлне СССР Совнаркомне ҫирӗплетме тӑратмалла.

✯ ✯ ✯

# ТАСС заявленийӗ

Ютҫӗршывсенчи хаҫатсенче, информаци паракан вырӑнне Болгарири хӑшпӗр ҫынсем ҫине кӑтартса, ҫакӑн пек пӗлтерӳ сараҫҫӗ: Болгарине нимӗҫ войскисен хӑшпӗр чаҫӗсене куҫарса пынӑ та ӗнтӗ, вӗсене Болгарине куҫарса пынине ССР Союзӗ пӗлет тата ӑна тума килӗшӳ панӑ, Болгари правительстви нимӗҫ войскисене Болгарине кӗртесси ҫинчен ыйтса ярсан, СССР ӑна тунипе килӗшни ҫинчен пӗлтерсе ответ панӑ, теҫҫӗ.

ТАСС ҫапла пӗлтерме полномочи илнӗ:

1. Болгарире нимӗҫ войскисем чӑннипех те пур пулсан тата чӑннипех вӗсене Болгарине татах та куҫарса пыраҫҫӗ пулсан, ҫакӑ вӑл йӑлтах ССР Союзне пӗлтермесӗр тата унӑн килӗшӗвӗсӗр пулса иртнӗ тата пулса пырать, мӗншӗн тесен Болгарире нимӗҫ войскисем пурри ҫинчен е вӗсене унта куҫарса пырасси ҫинчен Германия ССР Союзӗ умне нихӑҫан та ыйту лартман;

2. Болгари правительстви Болгарине нимӗҫ войскисене кӗртесси ҫинчен ССР Союзӗ патне нихӑҫан та ыйтса яман, тата—ҫапла вара—ССР Союзӗнчен мӗнле те пулин ответ илме пултарайман.

# ВКП(б) XVIII КОНФЕРЕНЦИЙӖ ЯЧӖПЕ ПЫРАКАН СОЦИАЛИЗМЛӐ ӐМӐРТУ

## *XVIII партконференцине пысӑк ҫитӗнӳсемпе кӗтсе илетпӗр*

Канаш хулинчен пуҫласа Чӑваш республики столицине — Шупашкара ҫитиччен чугунҫул тӑсӑлса выртать. Ҫак ҫулӑн Ҫӗрпӳ станцийӗнче 12 ҫын ӗҫлеҫҫӗ. Коллектив пысӑк мар, анчах та вӗсем питӗ пысӑк ӗҫ тӑваҫҫӗ. Иртнӗ ҫулта кунта пӗр авари те тата ӗҫре брак та пулман. Грузсем тиесе ярас тата пушатса юлас плана кварталтан кварталах, уйӑхран уйӑхах иртерсе тултарса пынӑ. Уйрӑмӑнах станцӑ дежурнӑйӗсем С. Васильев, А. Кириллов, С. Каюков, грузчик А. Степанов, весовщик И. Авдеев тухӑҫлӑн ӗҫлеҫҫӗ.

Станцӑра ӗҫлекенсен коллективӗ ВКП(б) XVIII конференцийӗ ячӗпе пыракан социализмлӑ ӑмӑртӑва хутшӑнчӗ. Поездсене йӗркеллӗ ҫӳремелле тума, вагонсем ҫине грузсем тиес е пушатас ӗҫсене вӑхӑтра туса пыма, государство ҫак тӗлӗшпе паракан плана ӑнӑҫлӑн тултарса пыма, пур ӗҫе те пысӑк пахалӑхпа туса пыма обязательство илсе, чугунҫулӑн Шупашкар станци коллективне социализмлӑ ӑмӑртӑва чӗннӗ.

Чугунҫул станцинче ӗҫлекенсен килхуҫи хӗрарӑмӗсем те партин XVIII конференцине пысӑк ҫитӗнӳсемпе кӗтсе илме ӑмӑртӑва хутшӑнчӗҫ. Вӗсем чугунҫула юртан тасатса тӑракан рабочисемпе стрелочниксене пулӑшма, пассажирсем валли тунӑ ҫурта таса тытса тӑма пулчӗҫ.

Пирӗн коллективӑн ӗҫри хастарлӑхӗ пысӑк. Стрелочнӑй хуҫалӑха, станцӑри инвентарьсемпе ҫулсене юртан тасатса тӑма кирлӗ япаласене яланах лайӑх пӑхса усраҫҫӗ. Ҫаксем пире йӗркеллӗ ӗҫлеме май параҫҫӗ. Чугунҫул станцинче ӗҫлекенсем партипе правительство паракан пур заданисене те пурнӑҫлама хатӗр. Эпир хамӑр ӗҫе татах лайӑхлатса пырса, партин XVIII конференцине пысӑк парнесем хатӗрлесе паратпӑр.

**П. ПАВЛОВ.**

**Чугунҫулӑн Ҫӗрпӳри станци начальникӗ.**

## *Стахановла вахтӑна тӑраҫҫӗ*

КАНАШ (хамӑр корр.). Вагонсем юсакан заводра партин XVIII конференцийӗ ячӗпе стахановла вахтӑна тӑракансен хисепӗ кунсеренех ӳсет. Кузнечнӑй цехра вахтӑна 8 тимӗрҫ тӑнӑ. Вӗсем, уйрӑмӑнах Бочкарев юлташ, паха тӗслӗхсем кӑтартаҫҫӗ. Ҫак цехри рессорнӑй отделенинче ӗҫлекенсем Федотовпа Петров юлташсем икшер норма таран тултараҫҫӗ. Ҫамрӑк рессорщик Яковлев юлташ ҫӗнӗ рессорсем тума вӗренсе ҫитнӗ, халӗ нормӑна иртерсе тултарать.

Урапасем тӑвакан цехра Крутских тата Елисеев юлташсен сменисем тата токарь Тихомиров, шлифовальщица Григорьева юлташсем лайӑх ӗҫлеҫҫӗ. Тихомиров юлташ нормӑна 170 процент тултарать.

Инструментальнӑй цехри нумай станокпа ӗҫлекенсем Осипов, Игнатьев юлташсем те стахановла вахтӑна тӑнӑ хыҫҫӑнах икшер норма парса пынӑ. Анчах юлашки кунсенче, кирлӗ условисене туса паман пирки, Осипов юлташ пӗр станокпа ҫеҫ ӗҫленӗ. Ун ҫинчен цех тата завод руководителӗсем те пӗлеҫҫӗ. Ҫапах та нимӗнле пулӑшу та памаҫҫӗ-ха.

## *Строительсен ӑмӑртӑвӗ*

Шупашкарти ҫӗнӗ строительствӑри рабочисемпе инженерно-технически работниксен коллективӗ партин XVIII конференцийӗ ячӗпе пыракан социализмлӑ ӑмӑртӑва пысӑк ҫӗкленӳпе хутшӑнчӗ. Конференцине ӗҫри пысӑк ҫитӗнӳсемпе кӗтсе илес ыйтупа партипе комсомол тата профсоюз членӗсем хушшинче пухусем пулчӗҫ.

Пухусенче ВКП(б) XVIII конференцине строительство ӗҫне аванлатнипе, политмассӑллӑ ӗҫе, оборона ӗҫне вӗренессине вӑйлатнипе кӗтсе илме обязательствӑсем йышӑнчӗҫ. Сӑмахран, ҫӗнӗ гаража, 19 — 20-мӗш бараксене конференци уҫӑлнӑ тӗле эксплоатацине памалла.

Унсӑр пуҫне 1—2—3-мӗш участоксем ӑмӑртӑва хутшӑнса, строительство ӗҫӗнче ырӑ тӗслӗхсем кӑтартаҫҫӗ. 3-мӗш участок начальникӗ комсомолец Малай юлташ ӑмӑртӑва хутшӑнса хӑйӗн участокне малти ретe кӑларчӗ, завод управленин куҫса ҫӳрекен хӗрлӗ ялавне илме тивӗҫлӗ пулчӗ. Кунта каменщик Быстров Николай ӑмӑртӑва хутшӑнса, кулленхи нормӑна 150 процент, Клементьев бригади 170 процент тултарса пырать.

Шоферсем хушшинче те ӑмӑрту сарӑлса кайнӑ. Стахановец, шофер коммунист Зайцев юлташ Шупашкартан 450 пин кирпӗч турттарассишӗн тӑрӑшса ӗҫлет. Халӗ мӗнпур участоксенче, бригадӑсемпе цехсенче хӗрӳллӗ ӗҫ пырать. Строительство коллективӗ конференци уҫӑлнӑ куна пысӑк ҫитӗнӳсемпе кӗтсе илме хатӗрленет.

**Н. Петров.**

# Вырăнти чĕртавартан куллен кирлĕ таварсем тата продовольстви тăвассине ӳстермелли мероприятисем çинчен

*ССР Союзĕн Халăх Комиссарĕсен. Совечĕпе ВКП(б) Центральнăй Комитечĕ йышăннă постановлени*

## (ЮЛАШКИ)

не тума паракан сдатчиксене каялла памалла, çавна май тума паракан тирсем çине сдатчик умĕнче паллă тăваççĕ (клемо çапни, биркă çыпăçтарни), çав паллă тир çинче ăна туса хатĕрлесе сдатчика каялла тавăрса париччен сыхланмалла.

18. Çапла тăвас: сдатчик — çăм, йĕтĕн, кантăр сӳсĕ паракан илнĕ таварсемшĕн государствăн розничнăй хакĕ тăрăх (вăл хисепрен панă чĕртаваршăн государствăн закупочнăй хакне кăларса) тӳлет тата натурăпа çакăн пек расчетпа тӳлет:

а) çăм, йĕтĕн тата кантăр сӳсĕ чĕртаварĕсенчен куллен кирлĕ япаласем туса хатĕрленĕшĕн сдатчик, тума панă чĕртавар тата полуфабрикат мĕн чухлĕ туртнинчен 50 процентне натурăпа тӳлет;

б) кантăр сӳсĕнчен тĕрлĕрен япаласем туса хатĕрленĕшĕн, çип арласа хатĕрленĕшĕн тата сӳсмен таврашсем тунăшăн (вĕренсем, лаша кӳлмелли хатĕрсем т. ыт. те) сдатчик тума панă чĕртавар мĕн чухлĕ туртнинчен 25 процентне натурăпа тӳлет.

19. Çапла тăвас: предприятисем, колхозсем тата колхозниксем хăйсен чĕртаварĕсене парса япаласем тутарнăшăн натуроплата шучĕпе илекен çăмсен (меринос тата метис сурăхсен çăмĕсене кĕртмесĕр), йĕтĕнрен тата кантăр сӳсĕнчен 50 процентне государствăн хатĕрлев организацисене памалла. Юлашки çăмпа, йĕтĕнпе тата кантăр сӳсĕпе, çавăн пекех производство отхочĕсемпе предприятисене куллен кирлĕ таварсене хушса кăларнă çĕрте усă курма ирĕк парас, çав таварсене вырăнтах сутмалла.

Меринос тата метис сурăхсен çăмĕсене пĕтĕмпех государствăн хатĕрлев организацийĕсене памалла.

20. Область (край) исполкомĕсене тата автономлă республикăсен Совнаркомĕсене районри государствăн пĕчĕк промышленноçĕ тата кооперативлă промышленность колхозсемпе колхозниксем хăйсем паракан чĕртаварсенчен туса кăларакан таварсен хакĕсене палăртма ирĕк парас, анчах çав хаксем Союз тата республика промышленноçĕ туса кăларакан таварсен хакĕнчен 10 процентран мала мар пысăк пулмалла.

21. Вырăнти промышленность, промкоопераци, инвалидсен кооперацийĕ тата вырăнти чĕртаварсенчен, отходсенчен, çавăн пекех колхозсемпе колхозниксем паракан чĕртаварсенчен туса кăларакан куллен кирлĕ таварсем валли кондицисем (государство стандарчĕ вырăнне) туса хатĕрлесе çирĕплетессине облаçсем çине пайланман союзлă республикăсен, автономлă республикăсен Совнаркомĕсем тата область (край) исполкомĕсем çине хурас.

22. Союзлă тата автономлă республикăсен Совнаркомĕсене хăйсен пахалăхĕпе Союз промышленноçĕ туса кăларакан таварсен чи лайăх образецĕпе таварсем кăларма мерасем йышăнма хушас: çав таварсем çирĕп, усă курма меллĕ тата хитре илемлетнĕ пулмалла.

## V

## Продовольстви таварĕсем туса кăларассине вăйлатасси çинчен

23. Союзлă тата автономлă республикăсенчи Совнаркомсене, область (край) исполкомсене суту-илӳ организацисенче, çавăн пекех вырăнти промышленноçпа промкооперацисенче сысна самăртас ĕçе сарса ярма хушас, çавна май:

а) сутнă чухне сысна самăртма паракан хакран ытларах илекен укçана пĕтĕмпех продовольстви таварĕсем ытларах туса кăларас тĕлĕшпе подсобнăй хуçалăха вăйлатса аслăлатма суту-илӳ организацисен, апат-çимĕç предприятисен, тыр арманĕсен, столовăйсен, больницăсен, кану çурчĕсен аллине хăварма ирĕк парас.

б) çакăн пек тăвас: сыснасене самăртакан хуçалăхсенчен илекен сысна ашĕ (сысна самăртма хупнă чухне пулнă виçене СССР Наркоммясомолпрома тавăрса панисĕр пуçне) фондсемпе пăхса панинчен иртерсе вырăнтах сутма юлать.

в) СССР Наркоммясомолпромне 1941 çулта СССР Наркомторгне — 350 пин, Центросоюза — 50 пин, СССР Наркомпищепромне — 50 пин сысна çури самăртма пама хушас, çав сысна çурисен самăртма хупнă чухнехи виçине СССР Наркоммясомолпромне каялла тавăрса памалла тăвас.

г) СССР Наркомторгне тата Центросоюза хăйсен хуçалăхĕсенче самăртма сысна çурисем пăхса ӳстерес ĕçе организацилеме хушас.

д) сыснасене самăртма хупмалли 1941 çулти плана çакăн пек çирĕплетес:

| | | |
|---|---|---|
| СССР Наркомторгĕ тăрăх | 460 | пин сысна |
| Центросоюз тăрăх | 130 | « « |
| НКПС (Трансторгпит) тăрăх | 60 | « « |
| СССР Наркомлесĕ (Союзлеспродторг) тăрăх | 25 | « « |
| Наркомцветмет (продснабсем) тăрăх | 10 | « « |
| СССР Наркомпищепром (тыр арманĕсем) тăрăх | 150 | « « |

е) облаçсене пайланман союзлă республикăсенчи Совнаркомсене, автономлă республикăсенчи Совнаркомсене, область (край) исполкомсене кану çурчĕсем, санаторисем, больницăсем, ачасен учрежденисем, обществăллă питани предприятийĕсем, алăсталăх кооперацисем тата инвалидсен кооперацийĕсем 1941 çулта мĕн чухлĕ сысна самăртмалли заданисене пĕр уйăх хушшинче палăртса çирĕплетме хушас, çав заданисене çирĕплетнĕ чухне апат-çимĕç юлашкисемпе пĕтĕмпех усă курмаллине пăхса хумалла.

24. Союзлă тата автономлă республикăсенчи Совнаркомсене тата область (край) исполкомсене суту-илӳ организацисем, вырăнти промышленность тата промкоопераци пулă тытассине вăйлатма кирлĕ ĕçсене тума хушас:

а) çакăн пек тăвас: Наркомторгăн, Центросоюзăн, НКПС-н (Трансторгпит), Наркомлесăн (Союзлеспродторг), Наркомцветметăн (продснаб) союза тата республикăсене пăхăнса тăракан предприятийĕсем тата вырăнти промышленноçпа промкоопераци предприятийĕсем тытакан пулăна, фондсемпе пăхса панисене шута илмесĕр, пĕтĕмпех вырăнта сутаççĕ, вăл пулăсене тытнă чухле пулă тытма ларнă хакран ытлашши илнĕ укçа, продовольстви таварĕсене нумайрах туса кăларас тĕлĕшпе подсобнăй хуçалăха аслăлатма, çав предприятисен аллинчех юлать;

б) СССР Наркомрыбпромне тата союзлă республикăсенчи совнаркомсене, çак статьян «а» пунктĕнче кăтартнă организацисен предприятийĕсем валли пулă тытма пиллĕк çуллăха участоксемпе кӳлĕсем уйăрса пама хушас, çав участоксемпе тата кӳлĕсемпе начар усă курсан, вĕсене çирĕплетсе панă организацисенчен тытса илсе лайăх ĕçлекен организацисене памалла тăвас.

в) союзлă тата автономлă республикăсенчи Совнаркомсене, область (край) исполкомсене, союзлă республикăсенчи компартисен Центральнăй Комитечĕсене, ВКП(б) область (край) комитечĕсене колхозсенчи кӳлĕ хуçалăхне вăйлатса аслăлатас тата колхозсенчи кӳлĕсене вĕт пулăсем парса тăма районсем хушшинче пулă завочĕсем организацилес тĕлĕшпе тумалли мероприятисене 2 уйăх хушшинче палăртса çирĕплетме хушас.

г) 1941 çулта çакăн чухлĕ пулă тытмалла тăвас (СССР Наркомрыбпромĕн предприятийĕсем тытнисĕр пуçне):

| | | |
|---|---|---|
| СССР Наркомторгĕ тăрăх | 42 | пин тонна |
| Центросоюз тăрăх | 30 | « « |
| НКПС (трансторгпит) тăрăх | 6 | « « |
| СССР Наркомлесĕ (Союзлеспродторг) тăрăх | 8 | « « |
| Наркомцветмет (обществăллă питани) тăрăх | 6 | « « |

а) обл(край) исполкомсене промкоопераци предприятийĕсенче пулă тытмалли сĕреке таврашĕсем туса кăларас ĕçе организацилеме хушас;

е) СССР Совнаркомĕ çумĕнчи Экономсовета пулă тытмалли сĕреке таврашĕсем туса кăларма кирлĕ таран ип уйăрса пама хушас.

25 Обл(край) исполкомсене, автономлă республикăсенчи Совнаркомсене, СССР Наркомторгне, Центросоюза тата СССР Наркомпищепромне çаксене тума хушас:

а) 1941 çулта пухса кĕрекен çырла-çимĕçсем тата пахча-çимĕçсем илсе хатĕрлемелли сезона вăхăтра хатĕрленме, çавна май çырла-çимĕç хатĕрлемелли, варенисем, кăмпасем пĕçермелли, типĕтмелли тата тăварласа усрамалли пунктсен хисепне ӳстерме, уйрăмах, савăт-сапасем туса кăларассине вăйлатасси çине çаврăнса пăхма;

б) хатĕрленĕ пахча-çимĕçсене, çырла-çимĕçсене мĕнле сыхласа усранине тата вĕсене сортласси мĕнле пынине яланах контроль туса тăма;

в) çĕрулми çăнăхĕ туса кăларакан, юман йĕкелĕ, вăрмансенче ӳсекен çимĕçсемпе çырласенчен продуктсем туса хатĕрлекен предприятисене çĕнĕрен организацилеме тата халь ĕçлекеннисене аслăлатма.

26. Облаçсенче, крайсенче тата республиксенче пахча-çимĕçсене тата ытти çимĕçсене сыхласа усрамалли техникăллă базăсене аслăлатас тĕлĕшпе хатĕрлев организацийĕсене 1941 çулти январĕн 1-мĕшĕнчен пуçласа хатĕрлекен продукцисем çине çакăн чухлĕ начислени тума (сутакан хака ӳстермесĕр) ирĕк парас:

пахча-çимĕçсем, чĕр çĕрулми тата кăмпа çине центнертан — 1 тенкĕ.

çырла-çимĕçсем, столовăй-виноградсем, виноград кишмиш, абрикоссем çине центнертан — 3 тенкĕ.

27. Союзлă тата автономлă республикăсенчи Совнаркомсене, обл(край) исполкомсене, союзлă республикăсенчи компартисен Центральнăй Комитечĕсене, ВКП(б) обл(край) комитечĕсене килти кайăк-кĕшĕксене (чăх, кăвакал, хур, кăрка) ĕрчетес тĕлĕшпе тумалли мероприятисен планĕсене 3 уйăх хушшинче туса çирĕплетме хушас.

* * *

СССР Совнаркомĕпе ЦК ВКП(б) вырăнти промышленноçа сарса пырас тата куллен кирлĕ таварсем туса кăларас çĕрте пуçарулăх кăтартас ĕçре унăн валли майсем туса парас задача политикăпа хуçалăх тĕлĕшĕнчен питех те пысăк вырăн йышăнса тăнине паллă тăваççĕ.

Çак решени вырăнти промышленноçа татăклăнах ӳстерме кирлĕ пĕтĕм условисене туса парать. Халь ĕнтĕ çак питех те кирлĕ ĕçĕн ăнăçлăхĕ вырăнсенчи партипе совет организацисен руководителĕсен тата вырăнти промышленноçпа промкоопераци работникĕсен пуçарăвĕнчен, вĕсем çине тăрса, пикенсе ĕçленинчен килет.

СССР Совнаркомĕ тата ЦК ВКП(б) пур союзлă республикăсенчи компартисен Центральнăй Комитечĕсене, ВКП(б) обкомĕсене, крайкомĕсене, союзлă тата автономлă республикăсенчи совнаркомсене обл(край) исполкомсене, ВКП(б) райкомĕсене тата райисполкомсене çак решенине партипе совет организацийĕсенче тата вырăнти промышленноçпа промкоопераци работникĕсемпе анлăн сӳтсе-явса тата вĕсене тĕплĕн ăнлантарса парса ăна пурнăçа кĕртме кирлĕ пĕтĕм практикăллă мерăсем йышăнма хушаççĕ.

Союзлă республикăсенчи компартисен Центральнăй Комитечĕсене тата совнаркомсене 1941 çулти мартăн 1-мĕш тĕлне, унтан пуçласа малашне кашни кварталтах, куллен кирлĕ таварсем ытларах туса кăларас тĕлĕшпе йышăннă мерăсем çинчен тата çак постановленине пурнăçа кĕртесси мĕнле пыни çинчен отчетсем тăратса тăма хушас.

СССР Халăх Комиссарĕсен Совечĕн председателĕ
В. МОЛОТОВ.

ВКП(б) Центральнăй Комитечĕн секретарĕ
И. СТАЛИН.

9/I-1941 ç.

---

## ПАРТИ ПУРНĂÇĔ

# Коммунистсен политикăллă пĕлӳлĕхне ӳстерессишĕн

«ВКП(б) историйĕн кĕске курсĕ» тухнă май партпропаганда ĕçне йĕркелесси çинчен ВКП(б) Центральнăй Комитечĕ постановлени йышăннă хыççăн, Çĕрпӳ районĕнчи парторганизаци пропагандăпа агитаци ĕçне йĕркеллĕрех туса пыма тытăнчĕ, Коммунистсем парти историне, Маркс, Энгельс, Ленин, Сталин произведенийĕсене хăйсем тĕллĕн вĕренме пуçăнчĕç. 1940 çулти декабрĕн 15-мĕшне ВКП(б) членĕсемпе кандидачĕсем 283 çынтан 169 çын «ВКП(б) историйĕн кĕске курсне» вĕренсе пĕтернĕ. Вĕсенчен 60 çын марксизм-ленинизмăн классикĕсен тĕп произведенийĕсене, ыттисем вара парти историйĕн уйрăм сыпăкĕсене тата тĕплĕнрех вĕренеççĕ.

Партиллĕ пропаганда ĕçĕнче ВКП(б) Центральнăй Комитечĕ 1939 çулти августăн 16-мĕшĕнче Белорус ССР, Орел тата Курск облаçĕсенче партпропаганда ĕçĕ мĕнле пулса пыни çинчен йышăннă постановлени тата ВКП(б) Чăваш Обкомĕ 1940 çулти майăн [illegible]-мĕшĕнче «ВКП(б) Çĕрпӳ райкомĕ партиллĕ пропагандăна мĕнле ертсе пыни çинчен» йышăннă решени пысăк вырăн йышăнса тăчĕç. Çак кăтартусем тăрăх парти райкомĕ пропаганда ĕçне урăхлатса çĕнетрĕ.

Пропаганда ĕçĕ юлашки вăхăтра сылаях лайăхланни сисĕнет. Юлашки уйăх хушшинче райком работникĕсем коммунистсемпе 492 çынпа уйрăмăн калаçусем туса ирттернĕ. Парти историне вĕренекенсем валли кашни уйăхра икшер-виçшер хутчен ушкăнлă консультацисем туса пынă. Пĕччен коммунистсемпе парткабинетра уйрăм калаçусем ирттернĕ. 1932 çултанпа ВКП(б) членĕнче тăракан Е. Петрова 1940 çулти май уйăхне çитсе те парти историне вĕренме тытăнман пулнă. Унпа калаçнă тата мĕнле вĕренмелли çинчен сĕнӳсем панă хыççăн, вăл парти историне тăрăшса вĕренме тытăнчĕ, халĕ «Кĕске курсăн» 11-мĕш сыпăкне вĕренет.

Юлашки çулта пропаганда ĕçне лекцисем урлă туса пырасси сарăлать. 1939 çулта лекцисене парти историн ыйтăвĕсем тăрăх кăна вуласа панă пулсан, халĕ философи, пĕтĕмĕшле истори, естествознани, тĕнчери лару-тăру, Маркспа Энгельсăн уйрăм произведенийĕсем тăрăх вуласа параççĕ. Лекцисене ирттерме квалификациллĕ кадрсене ĕçе явăçтарнă. Хулара тата ялсенче лекцисене ирттернĕ чухне слушательсен пĕлӳлĕхне шута илнĕ. Иртнĕ çулти август уйăхĕччен лекцисене тӳлевсĕр ирттернĕ. Çав вăхăтран пуçласа тӳлевлĕ лекцисем тума пуçланă. Лекцисен пахалăхне лайăхлатас шутпа сентябрь уйăхĕнчен тытăнса лекторсен тезисĕсене тĕрĕслессине организациленĕ. Массăллă докладсем тăвас умĕн докладчиксем валли семинарсем ирттернĕ.

Вырăнти лекторсен вăйĕпе ирттерекен лекцисем пысăк ăнăçлăхпа пулаççĕ. Сăмахран, педучилище директорĕ Семенов юлташăн лекцине итлеме слушательсем хăвăрт пухăнаççĕ, лекци пысăк пахалăхпа иртет. Семенов юлташ пушă вăхăтсенче ялсенчи парторганизацисене, шкулсене кайса лекцисем вулать тата консультацисем парать.

Парти историне вĕреннĕ çĕрте юлташла калаçусем, коммунистсемпе пĕчченшерĕн ирттерекен калаçусем те пысăк вырăн йышăнса тăраççĕ. Çакăнпа эпир хамăр ĕçре анлăн усă курнă. Районри финанс пайĕнчи, селекци станцинчи, педучилищери, вăтам шкулти тата Туçири парторганизацисенче юлташла калаçусем тăтăшах пулса пыраççĕ.

Ĕçри çитĕнӳсемпе пĕрлех районри парторганизацин çитменлĕхсем те чылай-ха. Пур коммунистсем те мар парти историне вĕренеççĕ. Парти историне тимлесе вĕренмен коммунистсем районра 17 çын шутланаççĕ. Хăшпĕр руководитель-коммунистсем хăйсен политикăллă пĕлӳлĕхне ӳстерме кирлине ку вăхăтченех ăнланса илмен. Вĕсем «вĕренме вăхăт çук» тенĕ сăлтавпа витĕнсе парти историне вĕренессине кая хăварса пыраççĕ. Мичурин пункчĕн директорĕпе Етрухин юлташпа калаçнă хыççăн, вăл ВКП(б) уставĕпе программа хушшинчи уйрăмлăха пĕлменни палăрнă. Механически арман директорĕ Драгункин юлташ икĕ çул хушшинче «Кĕске курсăн» малтанхи икĕ сыпăкне çеç вĕреннĕ, машинно-тракторнăй станцинчи Беляев юлташ халĕ те пĕрремĕш сыпăка вĕренет.

Комсомолецсем хушшинче ĕçсем татах та япăхрах. Районри 1554 комсомолецран 500 комсомолец кăна парти историне вĕренет. ВЛКСМ райкомĕнчен уйрăм комсомолецсем парти историне мĕнле вĕреннине контроль туса тăни, ĕçре пулăшса пыни çук. Комсомол райкомĕ ВЛКСМ Центральнăй Комитечĕн XI пленумĕн решенийĕсем тăрăх хăйĕн ĕçне çĕнетсе урăхлатас тĕлĕшпе начар ĕçлет-ха. Çавна пула ĕнтĕ комсомолецсем хушшинче политикăллă вĕренӳ хăй тĕллĕн пулса пырать.

1940 çул пуçламăшĕнче парткабинет умĕнче тăватă кружок ĕçленĕ. Виçĕ кружок парти историне вĕренсе пĕтерчĕ. Хальхи вăхăтра икĕ кружок ĕçлет: пĕрремĕш кружокĕ «ВКП(б) историйĕн кĕске курсĕн» вунпĕрмĕш сыпăкне, сентябрь уйăхĕнче организациленĕ иккĕмĕш кружок тăваттăмĕш сыпăка вĕренет.

Çамрăк коммунистсене пулăшас шутпа парти райкомĕ декабрĕн 1-мĕшĕнчен тытăнса вĕсем валли ятарласа семинарсемпе лекцисем ирттерме пуçăнчĕ. Уставпа программа тата экономика ыйтăвĕсем тăрăх 12 тема палăртнă.

Парти историне вĕренес ĕçре парткабинет пысăк пулăшу парать. Кунта парти историне вĕренме кирлисем пурте пур. Кашни сыпăк тăрăх выставкăсем организациленĕ.

**М. СКВОРЦОВ.**

**ВКП(б) Çĕрпӳ райкомĕн пропагандăпа агитаци отделĕн заведующийĕ.**

## Агитаторсен паха пуçарăвĕ

Эткерти (Комсомольский р.) агитколлективра Ф. Г. Мухин юлташ виçĕ çул хушши агитатор пулса ĕçлет. Халĕ ăна агитколлектив руководителĕн заместительне лартнă. Кунта агитколлектив кăна мар, кашни агитатор план тăрăх ĕçлесе пырать. Агитаторсем политикăллă агитаци ĕçне куллен туса пынипе пĕрлех, хутла пĕлменнисемпе сахал пĕлекенсене вулама, çырма, задача шутлама вĕрентеççĕ. Агитатор-учительница Яковлева юлташ хутла пĕлменнисене 5 çынна, Ф. Г. Мухин юлташ хут сахал пĕлекенсене 4 çынна вĕрентеççĕ. **(«Октябрь ялавĕ»).**

## Канаш районĕнчи учительсен канашлăвĕ

Икĕ кун ытла ĕçлерĕ Канаш районĕнчи учительсен конференцийĕ. Чи малтанах, конференци шкулти ăнланулла дисциплинăна çирĕплетесси çинчен сӳтсе-яврĕ.

1940—1941 вĕренӳ çулĕн пĕрремĕш çурçулĕнче чылай шкулсенче вĕренекенсем хушшинче ăнланулла дисциплина тунипе вĕренӳ пахалăхне чылаях ӳстерне. Анаткас Татмăшри шкулта III-мĕш класра учительница Герасимова юлташ вĕрентет. Вăл учитель пулса пĕр çул кăна ĕçлет-ха. Апла пулин те дисциплинăна лайăх йĕркеленĕ. Ку вăл хăйĕн паха çимĕçĕсене панă. Вĕренекенсем хушшинче начар паллăсем илнисем пачах та пулман. Тури Юнтапари шкулта (заведующийĕ С. А. Тихонов, учительсем Ускова, Петров, Павлова) лайăх ĕçлет Кун пек шкулсем районра сахал мар. Анчах та, пĕтĕмĕшпе илсен, шкулсем çителĕксĕр ĕçлеççĕ-ха.

Доклад тăрăх хĕрӳллĕ пренисем пуçланчĕç. Тухса калакансем шкул пурнăçĕнчен нумай фактсем илсе кăтартрĕç. Чылай шкулсенче учительсем ССР Союзĕн Верховнăй Совечĕн Президиумĕ 1940 çулти июнĕн 26-мĕшĕнче кăларнă Указа пăснисем те пулнă. Вырăскас Бихшихри вăтам шкулта 4 учитель дисциплинăна пăснă. Кун пек учительсем, паллах, вĕренекенсем умĕнче авторитетлă пулма пултараймаççĕ. Çак шкултах Чулахов учитель ĕçлет. Вăл вĕрентекен предметпа вĕренӳре ĕлкĕреймен ачасем нумай. Мĕншĕн çавăн пек пулнипе конференцире интересленчĕç, Чулаховран ответ ыйтрĕç. Анчах вăл шкул директорне хирĕçлесе каланисĕр пуçне, урăх нимĕн те шарламарĕ. Унтан та ытларах: «Ачасем мĕнле вĕренни манăн ĕç мар», теме те именмерĕ вăл. Кам-ха вăл Чулахов? Иртнĕ çулсенче ăна педагогикăна хирĕçле ĕçсем тунăшăн пĕр шкултан кăларса янă пулнă. Халĕ те вăл ĕçлес тесе ĕçлемест.

Канашлура нумай учительсем хăйсен опычĕсем çинчен каласа пачĕç. Канашри I-мĕш номерлĕ вăтам шкулти учительница Лукишева юлташ ашкăнакан ачасене дисциплинăна пăхăнма мĕнле вĕрентни çинчен тĕплĕн каларĕ. Шкулта вĕренекен М. Яковлев шкулта хытă ашкăннипе паллă пулнă. Вăл нихăçан та уроксене йĕркеллĕ вĕренмен, ытти ачасене те вĕренме чăрмантарнă. Чылай тăрăшнă ăна лайăх вĕрентме, анчах ĕç тухман. Вара ăна Лукишева юлташ вĕрентекен класа куçарнă. Кунта М. Яковлева лайăх вĕренекен тунă.

Программа тăрăх физика, хими, географи тата ытти предметсене вĕрентнĕ чухне теорипе практикăна çыхăнтарса пырас ыйтупа тухса калакансем те чылай паха опытсем çинчен каларĕç тата çитменлĕхсене уçса палăртрĕç. Çавăнпа пĕрлех, вĕренӳ çулĕн иккĕмĕш çурçулĕнче ку ĕçе лайăхлатма сĕнӳсем пачĕç.

Конференцинче шкул ачисем хушшинче трахома пĕтересси пирки ыйту пуçарни вырăнлă пулчĕ. РСФСР тава тивĕçлĕ врачĕ Ананьев юлташ вĕренекенсем хушшинче трахомпа чирлисен хисепĕ питех те хуллен чакнишĕн учительсем те ответлă пулса тăраççĕ тесе тĕрĕс каларĕ. Учительсем вăл ĕçе чылай чухне хакламаççĕ. Трахработницăсене чирлисене сыватма пулăшмаççĕ. Çавăнпа ĕнтĕ хăшпĕр шкулсенче трахомран сыватасси пачах çителĕксĕр. Пуриншĕн те паллă, трахомпа чирлени вĕренӳре те сахал мар чăрмав кӳрет. Çакна учительсен асра тытас пулать. Трахома пĕтерессишĕн пур майсемпе те тăрăшмалла.

**М. ТИТОВ.**

---

## КРИТИКАПА БИБЛИОГРАФИ

# Инçетрен янă çырусем

1940 çулта Чăвашгиз «Октябрьти Социализмла аслă революци çинчен» ятлă сборник кăларчĕ. Унта В. И. Ленинпа И. В. Сталин Октябрьти революци пирки çырнă статьясене пичетленĕ. Вăл сборнике Ленинăн «Инçетрен янă çырăвĕсене» те («Письма из далека») кĕртнĕ.

Çав çырусене Ленин 1917 çулти март-апрель уйăхĕсенче Швейцарири Цюрих ятлă хулара çырнă. Хăйĕн пĕрремĕш çырăвне Ленин «Пĕрремĕш революцин пĕрремĕш этапĕ» тесе ят панă. Унта вăл 1917 çулти буржуаллă-демократиллĕ революци мĕнле пулса иртни, мĕн патне илсе çитерни, малашне мĕнле аталанса пымалли çинчен, вăл революцире тĕрлĕ классем хăйсене мĕнле тыткалани çинчен çырать. Иккĕмĕш çырура Ленин буржуаллă-демократиллĕ революци хыççăн пулса тăнă çĕнĕ правительство çинчен тата вăл правительство çине пролетариат мĕнле пăхмалли çинчен каласа парать. Виççĕмĕш çырура — пролетариат милицийĕ çинчен, малашнехи кĕрешӳсем валли пролетариат хĕçпăшалланма кирли çинчен, тăваттăмĕш çырура — мĕнле майпа мир тумалли çинчен, влаçа Рабочисемпе Хресченсен Депутачĕсен Совечĕсен аллине илме кирли çинчен çырнă. Юлашки, пиллĕкмĕш, çырура Ленин революциллĕ пролетариатăн государство тытăмлăхĕн задачисене палăртса парать.

Паллах ĕнтĕ, ВКП(б) историне вĕренекен кашни коммунистăн, кашни интеллигентăн Ленин çырнă çак паха произведенине вуласа тухма тăрăшмалла. Мĕншĕн тесен вăл произведени пире рабочи класăн революцири задачисене, большевиксен партин тактикине ăнланса илме пулăшать.

Çак енчен илсен, Ленинăн «Инçетрен янă çырăвĕсене» чăвашла куçарса кăларни питех те пархатарлă ĕç пулса тăрать. Чăн та, Ленинăн çак произведенине куçарма çăмăлах пулман. Çавăнпа та куçаракапа редакторăн хăйсен ĕçĕн йывăрлăхне туйса илни кирлĕ пулнă. Анчах çакă курăнсах каймасть вара. Куçарас ĕçе çăмăллăн туса хума тăрăшни сисĕнет.

Чи малтан, кĕнекене буквальнă куçарнă пирки пулнă йăнăшсене палăртмалла. «Вырăсла текстра вунă сăмах пулсан, чăвашлинче те çавăн чухлех пулмалла. Вырăсла текстри пĕр предложенине икĕ предложени туса куçарма юрамасть», тесе шутлаççĕ пулас пирĕн куçару ĕçĕнчи юлташсем. Упрощенствăран хăраса, буквализм патне кайса ӳкеççĕ. Çавăн пек чухне вара вăрăм предложенисене чăвашла куçарни ăнланма йывăр пулса тухать, е вăл предложенире йăнăшсем пулаççĕ.

Сăмахран, çӳлте асăннă кĕнекере (5 стр.) çакăн пек вырăн пур:

«...унăн пĕрремĕш этапĕ пире, пĕрремĕшĕнчен, царизма пĕр вăхăтра икĕ вăй—пĕтĕм буржуаллă тата помещикла Россия, хăйĕн мĕнпур ăнланусăр кӳрешкисемпе тата хăйĕн мĕнпур ăнланулă руководителĕсем пулса тăракан англичансемпе французсен посолĕсемпе тата капиталисчĕсемпе, пĕр енчен, Рабочисемпе Салтаксен Депутачĕсен Совечĕ — тепĕр енчен, пĕр вăхăтрах пĕрле çапнине кăтартрĕ».

— Уф! чĕлхе! — тес килет çакна вуланă хыççăн. Чăнах та, мĕн çинчен каласшăн пулнă-ши куçаракансем? Икĕ вăй кама çапнă-ши: «пире»-и е «царизма»-и? «Кăтартрĕ» тени «пире» сăмахпа çыхăнса тăрать-ши, е «царизма», «вăй», «совечĕ» сăмахсемпе-ши. Тăватă хут «пе», виçĕ хут «тата» тесе çырса, пĕр предложенине каплантарса лартни, предложение «сверхсложнăй» туса хуни мĕне кирлĕ пулнă-ши? Вула та ăнлан! Паллах ĕнтĕ, вырăсла текстпа танлаштарса пăхмасăр ниепле те ăнланма çук. Вырăсла предложение вара, вырăс чĕлхин хăйне уйрăм законĕсене пула, вăрăм пулин те çăмăллăнах ăнланма пулать. Вăл çапла:

«... первый этап которой показал нам, во-1-х, совместный удар царизму, нанесенный двумя силами: всей буржуазной и помещичьей Россией со всеми ее бессознательными прихвостнями и со всеми ее сознательными руководителями в лице англо-французских послов и капиталистов, с одной стороны, и Советом Рабочих и Солдатских Депутатов — с другой» (XX т., 15 стр.).

Иккĕмĕш çыру вĕçĕнче те çакăн пек вăрăм предложени тĕл пулать. Вырăслине, вăрăм пулин те, ăнланма çăмăл. Анчах чăвашлине вара ăнланма çук. Куçаракансем хăйсем те предложени пуçламăшĕнче мĕн куçарнине предложени вĕçне çитиччен манса кайнă. Ленин хăйĕн предложенине «Я постараюсь показать там» тесе пуçлать. Куçаракансем «Эпĕ унта...» тесе куçарнă та «постараюсь показать» тенине куçарма052 маннă. «Эпĕ унта» вара ывлăшра çакăнса юлнă, предложени тĕнĕ пулаймань. Çакăн пек ĕнтĕ буквализм результачĕсем.

Кĕнекере тĕрĕс мар куçарнă вырăнсем нумай тĕл пулаççĕ. Вырăсла текстра «телега залитой кровью и грязью Романовской монархии» тенĕ вырăна чăвашла: «Романов монархийĕн пылчăкĕпе те юнĕпе тиенĕ урапа» тесе куçарнă. Тĕрĕс мар. Куçаракан вырăсла текста ăнланман. Вырăсла текстра «Романовсен юнпа пылчăк айне пулнă монархийĕн урапи» çинчен каланă. Вăл монархи халăх юнне нумай юхтарнă, хăй те çав юн айне пулнă. Куçаракансем каланă тăрăх, Романовсен хăйсен юнĕ юхнă пек тухать.

Ку çеç мар-ха. Сборникăн 8-мĕш страницинче çакăн пек предложенипе тĕлпулатпăр: «...çĕнĕ, официальнăй мар, аталанса çитеймен, халлĕхе вăйсăртарах рабочисен правительстви пулса тăчĕ». «Рабочи правительство» тесе куçарнă пулсан, çак предложение тĕрĕс теме те пулĕччĕ. Анчах ун пек куçарман. Çавăнпа та «аталанса çитеймен, вăйсăртарах рабочисен» тесе ăнланма пултараççĕ вулакансем. Ку вара политикăллă пысăк йăнăш пулса тăрать. Мĕншĕн тесен Ленин «вăйсăртарах правительство» çинчен калать, мĕншĕн тесен пирĕн рабочи класс 1917 çулта аталанса çитнĕ, вăйлă рабочи класс пулнă. Е тата пĕрремĕш çыру вĕçĕнче: «демократиллĕ республикăна çĕнтерсе илме», тенĕ пуплев пур. Пролетариат демократиллĕ республикăшăн кĕрешнĕ пулсан, вăл республикăна мĕншĕн çĕнтермелле-ха тата? Сăмах демократиллĕ республикă на кĕрешсе илесси çинчен пымасть-и!

Уйрăмăнах çак йăнăша палăртса хăрармалла. Ленин çапла çырать:

«Гучковцы были за гражданскую войну в их пользу, они против гражданской войны в пользу народа, т. е. действительного большинства трудящихся» (XX т., 27 стр.).

Чăвашла çапла куçарнă:

«Гучковецсем вĕсене (камсене? — В. Я.) усă кӳмешкĕн (?) граждан вăрçишĕн пулнă, вĕсем халăха, урăхла каласан, ĕçсыннисен ытларах пайĕшĕн(?) граждăн вăрçине хирĕç пулнă» (сборник, 14 стр.).

Вулатăн-вулатăн та, ирĕксĕрех пăшăрханатăн. Ленинăн чипер шухăшне пăсса куçарнă. Гучковецсем тамсене «усă кӳрессишĕн, граждăн вăрçишĕн, ĕçсыннисен ытларах пайĕшĕн» пулнă имĕш. Мĕншĕн çапла куçарма пулман-ха:

«Гучковецсем хăйсене усă кӳрекен граждăн вăрçишĕн пулнă, вĕсем халăха, урăхла каласан, ĕçсыннисен ытларах пайне усă кӳрекен граждăн вăрçине хирĕç пулнă»?

Ăнланмалла та, тĕрĕс те! Анчах куçаракансем темшĕн çапла тумаççĕ.

Терминсем тĕлĕшпе пăтраштарнисем те кĕнекере чылай. Тăваттăмĕш çыру вĕçĕнче «Рабочисен тата Хресченсен Совечĕсен», тесе çырнă. Паллă ĕнтĕ, кунта «Депутачĕсен» сăмах сиксе юлнă. «Империалистическая бойня» тенине «юн тăкан империализмлă вăрçă» тесе куçарнă, «империализмлă вăрçă» тесе куçарнă пулсан та йăнăш пулас çукчĕ. «Беднейшее» тенине «чи чухăн», «чухăнрах» тесе куçарнă, пур çĕрте те «чи чухăн» тесе куçармалла пулнă. «Ворочающий» тенине — «вылянтаракан», «помогающие» тенине — «тăрăшакансем», «одурачивание» тенине — «сĕмсĕрлетни», «социальнăй» тенине «обществăллă» тесе куçарнисем те вырăнлă мар темелле.

Тепĕр хут калатпăр, куçаракансем хӳрĕк ĕçлени курăнать, куçарнăçем хăйсен ĕçне манса пынă. «Поражением тӳсни... механизмне... кисрентерĕç», «çав утăмсем социализм патне çуçни пулĕччĕ» тесе калаçнине илтменччĕ эпир халиччен.

Çапла ĕнтĕ, классиксен произведенийĕсене куçарас ĕçе чылай лайăхлатмалла пулать-ха.

**В. ЯКОВЛЕВ.**

---

## Пысăк тухăçлă тырпул мастерĕсем пулма вĕренеççĕ

КАЛИНИНО. Райçĕрĕç пайĕн планĕ тăрăх, кăçал курссем урлă 150 химизатор, 8 садовод, 70 машиновед, хаталаборатори заведующийсем 8 çын, 35 овощевод вĕрентсе кăларма палăртнă.

Кусемсĕр пуçне колхозсенчи стахановецсемпе ударниксене, колхозри кадрсене 1000 çынна ытла стахановла шкулсемпе агротехника кружокĕсенче вĕрентмелле. Ку тĕлĕшпе районри 15 колхозра стахановла шкулсем тата 43 колхозра агротехника кружокĕсем организациленĕ.

Чăрăш Шĕнерти «Красноармеец» колхозра стахановла шкулта 34 çын—бригадирсем, стахановецсем, комсомолецсем, фермăра ĕçлекенсем вĕренеççĕ. Ку таринччен вĕсем 7 — 8 заняти ирттернĕ, 2 хутчен агротехникăллă темăпа радио тăрăх лекци итленĕ.

Çавалкасри «Суттала» колхозра стахановла шкула пĕтĕмпе 50 çын çӳреççĕ. Шкул руководителĕ — коммунист А. Емельянов юлташ занятисене план тăрăх йĕркеллĕ ирттерсе пырать.

Çавăн пекех «Трактор», «Новый путь», «1-ое Мая» тата ытти колхозсенче те стахановла шкулсем лайăх ĕçлеççĕ. Шкулсен руководителĕсем пулса коммунистсем ĕçлеççĕ. Айкăшри «Ирар», Алгазинри «Чăваш Коммуни» колхозсенче те агротехникăна ăнăçлăн вĕренеççĕ. Занятисене кашни 5 кунта пĕр хут ирттереççĕ.

Ямбахтинăри «Партизан» колхозра агрокружока 80 çын ытла çӳрет. Вĕренĕве практикăллă ĕçсемпе çыхăнтарса пыраççĕ. Халĕ унта пĕр стахановла звено тата яланлăх звеносем 14 организациленĕ. Хăмăшри Папанин ячĕпе тăракан колхозра стахановла шкулта 30 çын вĕренеççĕ.

Стахановла шкулсемпе агрокружоксенче вĕренекен колхозниксем, стахановецсем партин Пĕтĕм Союзри XVIII конференцийĕ ячĕпе пуçланса кайнă социализмлă ăмăртăва хутшăнчĕç.

**Т. ШЕЛЛИ.**

# Калинин ячĕпе тăракан колхозра

ШАХАСАН. Калиновкăри Калинин ячĕпе тăракан колхоз районри ытти колхозсенчен малта пырать. Агротехника правилисене лайăх пурнăçласа пынипе иртнĕ çулта колхоз пысăк тухăçлă тырпул туса илчĕ. Кашни гектар çинчен, вăтам шутпа, 200 пăт тĕштырă пухса илнĕ. Халĕ тирпейлĕ пухса кĕртнĕ тупăшпа ĕçкунĕсем тăрăх валеçеççĕ. Колхозниксем кашни ĕçкунĕ пуçне 6 килограмм тĕштырă, килограмм çурă çĕрулми тата тĕрлĕ пахча-çимĕçсем илеççĕ.

1939 çулта 80 ĕçкунне çитермен колхозниксем 12 çын шутланнă. 1940 çулта 80 ĕçкунне çитерменни пĕр колхозник та çук. Пурте колхоз ĕçне активлăн хутшăнаççĕ. Çавăнпа ĕнтĕ колхозниксем пуян та культурăллă пурнăçпа пурăнаççĕ. Пĕр çул хушшинче 5 колхозник хуçалăхĕ çĕнĕ, пысăк пÿртсем лартнă.

Колхозра кăçал та пысăк тухăçлă тырпул туса илессишĕн тăрăшса ĕçлеççĕ. Ку тĕлĕшпе чылай пысăк ĕçсем туса ирттернĕ те ĕнтĕ. Агротехникăллă ĕçсене лайăх туса пыраççĕ. Çуртырри вăрлăхĕсене çĕр процентпех сортласа хатĕрленĕ. Уя 360 лав тислĕк кăларнă, 90 гектар çине юр тытса хăварнă. Халь колхозниксем çĕре çемçетмелли удобренисем пухас тĕлĕшпе ĕçлеççĕ: кайăк-кĕшĕк тислĕкĕ 20 центнер, кĕл 33 центнер пухса хатĕрленĕ. Çавăн пекех фосфорит çăнăхĕ те çителĕклĕ таран илсе килнĕ. Ялхуçалăх машинисемпе транспорт инвентарĕсене те пĕтĕмпех юсаса хунă.

Агротехникăна вĕренме кружок организациленĕ. Унта колхозри бригадирсем, звеноводсем тата колхоз активĕпе колхозри стахановецсем вĕренеççĕ. Кружок занятийĕсене колхоз председателĕ Н. Николаев хăй ирттерет. Занятисем вăхăтра тата йĕркеллĕ пулса пыраççĕ. Халĕ ултă занятие пулса иртнĕ.

Кăçал вăйлă тырпул туса илес ыйту тавра колхозниксем хушшинче массăллă-ăнлантарулла ĕçе лайăх йĕркеленĕ. Колхозниксене Чăваш АССР Совнаркомĕпе ВКП(б) Обкомĕн «Чăваш АСС Республикинчи колхозсенче 1940 — 41 çулта туса ирттермелли кĕркуннехипе хĕллехи агротехникăллă мероприятисем çинчен» «Тислĕке сыхласа усрассипе усă курас ĕçе организацилесси тата торфпа удобрени вырăнĕнче усă курасси çинчен» тата «1941 çулти çураки валли сортлă тĕштырă культурисен вăрлăхĕсене улăштарса илмелли план çинчен» йышăннă постановленисене лайăх ăнлантарса панă.

Ку колхоз районра пур енĕпе те ытти колхозсенчен малта пырать. Колхозăн чăх-чĕп, кролик, сурăх, ĕне фермисем пур. Колхоз пысăк мар, унта 53 хуçалăх кăна пулин те, унăн фермисенче 80 чăхă, 42 кролик, 28 сурăх, 37 ĕне пур. Ферма заведующийĕ пулма колхозри паллă стахановеца В. Петров юлташа лартнă. Вăл ферма ĕçне лайăхлатассишĕн, выльăх-чĕрлĕх ĕрчетессишĕн тăрăшса ĕçлет. Сурăхсем валли, чăх-чĕпсем валли икĕ вите туса лартрĕç. Колхозăн планпа 45 вĕлле пулмалла пулсан, паянхи куна 47 шутланать.

Колхоз хуçалăхĕ çулран çулах ÿссе пырать. Кăçалччен колхоз правленийĕ валли уйрăм çурт пулман. Халь правлени валли çĕнĕрен ултă кĕтеслĕ пÿрт туса лартрĕç.

Калинин ячĕпе тăракан колхоз государство умĕнчи парăмсене вăхăтра парса пырать. 1939 çулта çулйĕр ĕçĕн планне ăнăçлăн пурнăçланăшăн колхоза райсовет исполкомĕ патефон парса премиленĕ. 1940 çулти çулйĕр планне те ирттерсе тултарчĕ, кăçалхи çулшăн 80 процент тултарнă.

Колхозăн клуб пур. Унта колхозниксем ĕç хыççăн вăхăта усăллă ирттерме пухăнаççĕ.

**Вас. Яковлев.**

# ИКĔ КОЛХОЗ

— Тпру-у! çитрĕмĕр! — терĕ пирĕн лавçă лашине пĕр пысăк та çÿллĕ çурт умне чарса. — «КИМ» колхоз правленийĕ çакăнта ĕнтĕ.

Каç пулса килет. Хĕвел ялав пек хĕп-хĕрлĕ, кĕç анассăн туйăнать. Урамри йывăçсем пасарнă, шăннă та пулас, шурă юрпа витĕннĕ. Хĕллехи сивĕ хăлха вĕçне, пит-куçа чĕпĕтесшĕн, çавăнпа-и тен урамра çынсем ытлашшиех курăнмаççĕ.

Колхоз правленийĕнче 25—30 çын лараççĕ, пĕри чÿрече умне таянса ларнă та, халь çеç килнĕ «Чăваш Коммуни» хаçатăн умстатьине вулать. Пурте тимлĕн итлесе лараççĕ. Каярахпа вулаканĕпе паллашрăмăр. Вăл тракторист Мартынов юлташ пулнĕ иккен. «Марс» колхозра ĕçлет, анчах халĕ хăй çуралса ÿснĕ Кушкă ялне таврăннă та, май килнĕ чухне колхозниксене хаçат-журналсем вуласа парать, колхоз ĕçĕсем пирки ыйтса пĕлет, хăй пĕлнĕ таран колхозниксене каласа ăнлантарать. Пĕр сăмахпа каласан, ĕçсĕр тăма юратмасть вăл.

— Колхоз пирĕн çавтери пуян пурăнать, анчах колхозниксене пуçтарăнса лармалли клуб çук-ха пирĕн, — тет пĕр ватă колхозник. Çапла вара эпир пынă-пыманах колхозăн пĕртен-пĕр пысăк çитменлĕхĕ палăрчĕ. Часах колхоз председателĕ Дергунов юлташ та килчĕ. Çамрăк та вăйпиттиллĕ çын. Стенасем çинче дипломсемпе свидетельствăсем рама ăшĕнче çакăнса тăраççĕ. Вуласа пăхар-ха вĕсене, мĕн çинчен калаççĕ-ши вĕсем, Пĕтĕм Союзри ялхуçалăх выставкинчен килнĕ çав дипломсемпе свидетельствăсем? 1937—1938 çулсенче гектартан вăтамран 17,49 центнер тĕштырă туса илнĕ. Кăçал гектартан 17,56 центнер илнĕ. Çавăнпа кăçал та Пĕтĕм Союзри ялхуçалăх выставкинче пулнă, премисем илнĕ. Обществăллă хуçалăха тытах та ытларах çирĕплетес тесе кăçал 23 пуç ĕне, 187 чăх, 15 сурăх туяннă. Социализмлă ăмăрту договорĕ тăрăх «Марс» колхозпа ăмăртса ĕçлеççĕ. Ĕне вити тата машинăсен сарайĕ тумалла пулнă, анчах ăна пурнăçлайман. Чăхсене усрамалли вите те пĕчĕк. Тата сысна ферми пур, фермăра мĕнпурĕ 166 пуç сысна. Выльăх апачĕ çителĕклĕ хатĕрленĕ.

Пахча-çимĕç лартса ÿстерес тĕлĕшпе «КИМ» колхоз пит те пысăк çитĕнÿсем тунă. Пĕр гектартан 218 центнер купăста, 360 центнер хăяр пухса илнĕ.

— Çуракине валли эпир тахçанах вăрлăхсем те, ялхуçалăх машинисем те хатĕрленĕ, — теççĕ правленинче ĕçлекенсем. Ку тĕрĕс. Вăрлăх та, ялхуçалăх машинисем те хатĕр. Мĕнпурĕ ыраш вăрлăхĕ валли 469,49 центнер, тулă вăрлăхĕ — 300,28 центнер, кĕлĕ—414,30 центнер, вика — 15,38 центнер, пăрçа—15 центнер, çĕрулми—392,58 центнер, ясмăк — 13,1 центнер хатĕрленĕ т. ыт. те.

Ялхуçалăх машинисем те çителĕклĕ — мĕнпурĕ 28 плуг, культиваторсем—9, сеялкăсем — 4, «зигзаг» сÿресем — 11. Анчах çав юсаса хунă машинăсем, сарай çуккипе, çурри ытла юр айĕнче лараççĕ. «КИМ» колхоз, тĕрĕссипе каласан, тĕлĕнмелле колхоз вăл: пуянлăхĕ çитмелле унăн, тырă вăйлă пулать, çитĕнÿсем сахал мар, çав вăхăтрах хăшпĕр участокра пысăк çитменлĕхсем палăраççĕ. Машинăсен сарайнех илер. Колхозăн вĕсене тума вăйĕ пурах. Правлени членĕсен активлăхĕ çеç кирлĕ.

* * *

«КИМ» колхозран «Марс» колхоза çитме 3 километр çеç. «Марс» колхозăн çĕрĕ сахалтарах пулин те вăл «КИМ» колхозран кая юлса пымасть, хăшпĕр енĕпе унтан та иртсе кайнă. Çак колхозра дисциплина çавтери çирĕп, çавăнпа пур çĕрте те пысăк йĕркелĕх. Кĕркунне уйри ĕçсене пĕтернĕ хыççăн мĕнпур машинăсене краçинпа çуса, çу сĕрсе, йĕрки-йĕркипе лартса тухнă. Халĕ те вĕсем магазинри пек лараççĕ, çап-çутă та тап-таса.

Лаша витине кĕретĕр-и, е ĕне витине кĕрсе пăхатăр-и, пур çĕрте те тасалăх. Картари, витери тислĕке вĕçĕмрен тасатса тăраççĕ. Мĕнпурĕ 183 лаша, 83 ĕне, 413 чăх-чĕп, 70 сурăх. Выльăхĕсем тутă, мăнтăр.

Кăçал пăрусене хупса усрама уйрăм вите, сурăхсем валли ăшă карта тунă. Чăх-чĕп ферми пысăк та ăшă. Çунасене, урапасене картишĕнче йĕркипе лартса тухнă. Картишне те, чăх-чĕп фермине те кăçал çĕнĕрен тунă. Лаша кÿлмелли хатĕрсене уйрăм сарая кашни бригадăра уйрăм, йĕркеллĕн курса тухнă. Вите умĕнче ăратлă тихасем сиккелесе, выляса çÿреççĕ. Мĕнпурĕ 12 тиха, самăр тихасем.

— Хĕрлĕ Çар валли хатĕрленĕ фонд ку пирĕн, — тет пире ертсе çÿрекен Гималитдинов Киям. Уйрăм витесенче ăратлă ăйăрсем хăйсене-хăйсем ташласа, кĕçенсе тăраççĕ. Пуян пурăнать «Марс» колхоз. Обществăллă хуçалăха кашни çулах çирĕппĕн ÿстерсе пырать.

Колхозăн кăçалхи доходĕ 11.718 центнер, укçан 200.000 тенкĕ илнĕ. Вăтамран пĕр гектартан 14 центнер тырă тухнă. Ĕçкунĕ пуçне 4,5 кгр. тĕштырă тата 50 пус укçа тивет. Çапла ĕнтĕ кăçал та 500-шер пăт тĕштырă илекен колхозниксем сахал мар. Акă Галимов Харис — 665 ĕçкунĕ, Саламатов Абдулла — 450 ĕçкунĕ, Хасянова Фатыма — 300 ĕçкунĕ, Ахметзянов Шаризян — 550 ĕçкунĕ тунă.

Колхоза организациленерĕнпех вунă çул хушши ĕнтĕ председательре парти членĕ Наязов Абдулла ĕçлет. Ĕлĕк вăл батрак пулнă, питĕ пысăк хĕнхур курса ÿснĕ.

— Манăн пурнăç çинчен пĕр кĕнеке çырсан та çырса пĕтерес çук, — тет вăл. Таçта та çитсе курнă вăл, Россия пур кĕтесĕсенче те пулнă, анчах колхоза кĕриччен телейне тупайман. Халĕ телейлĕ, савăнса пурăнать. Пурте итлеççĕ ăна, авторитечĕ пысăк унăн.

— Ватăлтăм ĕнтĕ, юлташ, — тет вăл пĕр аллипе тепĕр аллине сăтăркаласа, — чĕре сывă мар. Юрать-ха кашни çул чĕрене сыватма курорта яраççĕ,— тет вăл калаçакана куç айĕнчен пăхса. «КИМ» колхозпа танлаштарсан «Марс» колхозăн тата çавăн пек уйрăмлăх пур: кунта культурăллă-массăллă ĕçе манмаççĕ, тата ытларах вăйлатма тăрăшаççĕ.

Ĕлĕк мечет пулнă çуртран клуб тутарнă, тепĕр вĕçĕнче вулав çурчĕ вырнаçнă. Эпир пынă чухне клуб заведующийĕ Сабирзянов юлташ хутла сахал пĕлекенсене вĕрентет. Кăнтăрла вăл хут вĕренет, каçхине кружоксемпе ĕçлет. Драмкружок кăçал 24 спектакль лартса панă. Хор кружокĕ те аван ĕçлет. Ертсе пыраканĕ Д. Зимаадзинов юлташ хăйĕн ĕçне аван пĕлет.

Нумай пулмасть туллимар вăтам шкулăн директорĕ Сунгатуллин «Коммунистла воспитани çинчен» темăпа доклад туса панă, агротехникăпа тата зоотехникăпа икшер лекци вуласа панă. Тĕнчери лару-тăру çинчен доклад итленĕ. Час-часах тĕрлĕрен темăпа калаçусем туса ирттереççĕ. Вулав çуртĕнче кашни каçах çынсем туллиех. Хаçат-журналсем вулаççĕ, шахмат шашкăлла выляççĕ. Культмассăллă ĕçе ĕлĕкренех аван туса пынă, анчах Федякино ялĕнчи интеллигенци чĕнсе каланине сÿтсе-явнă хыççăн тата вăйлăрах, тата тăрăшарах ĕçлеме пуçланă. «КИМ» колхозăн ку тĕлĕшпе тата дисциплинăна çирĕплетес тĕлĕшпе те «Марс» колхозран вĕренмелли нумай.

**СЕРГЕЙ ЯЛАВИН.**

## Агротехникăна вĕренеççĕ

ШАХАСАН. Атнашри Киров ячĕпе тăракан колхозра правлени членĕсем, бригадирсем, звеньевойсем валли стахановла шкул организациленĕ. Унта фермăсенче ĕçлекенсемпе колхозник-стахановецсем те вĕренме çÿреççĕ. Стахановла шкулта пурĕ 97 çын вĕренет. Шкул план тăрăх ĕçлет, ăна МТ Станци агрономĕ Константинов ертсе пырать. Занятисенче колхозри опытниксемпе паллă бригадирсем, звеньевойсем те калаçусем ирттереççĕ.

**В. Я.**

## Вăрман фрончĕ

Вăрман тесессĕн ун хĕлле те
Илемĕ хăйне май нумай.
Ак, калăпăр, тилле йĕрлетĕн,
Пит меллĕ йĕлтĕрпе пыма.
Е вакшана хуллен тĕллетĕн
Ху тилĕ хыççăн пынă май.

Анчах паян пачах та урăх
Ĕçсем хускатрĕçĕ мана.
Пĕлтĕр вăрман ĕçлевĕ тăрăх
Эпир тултарайман плана.
Колхозниксем, кал-каллăн тăрăр,
Тухар-ха пурте вăрмана!

Эпир ял-ялĕпе тухсассăн,
Вăрман хускалĕ вырăнтан.
Пин пăчкă пин тĕрлĕ саслăн
Янратчăр юрă вăрманта.
Халь металлурги фронт пулсассăн,
Вăрман та çавăн пек фронтах.

Çĕршыв тавра ылханлă вăрçă
Пĕр шелсĕр çын шăмми турать.
Тискерĕн хырăмĕ пит выçă,
Вăл урнăçемĕнех урать.
Ун тутăхнă таканĕ хыççăн
Çĕр тăрăх чĕрĕ юн юхать.

Сиксе вĕрет тăхлан хуранĕ.
Унта пуçхĕрлĕн тĕшĕрлсе,
Пур илеме ишсе йăваннă
Чи пысăк, чаплă çĕршывсем.
Унта сикеççĕ ăссăрланнăн
Тата халь кĕçĕнреххисем.

Çапла тĕнче вутпа халь тулчĕ,
Таçтан, пĕрте-пĕр ăнсăртран,
Çак вăрçăн амаланнă вучĕ
Çĕршыв çине вăркăнасран
Сыхлан эс, заводри рабочи!
Çаплах колхозник те сыхлан!

Çĕршыв хăватлă пултăр, çирĕп,
Йăлтах гранит та хурçăран.
Халь сыхланмашкăн вăрçăран
Пур тĕрлĕ хĕçпăшал та кирлĕ.
Ĕçре кахал-наянлăх сирĕл,
Стаханов темпĕ харсăрлан!

Эпир е рекордсем туман-и?
Е эпир мар-и вăл ăста?
Эпир кăçал ĕçе тухман-и
Çĕнĕ сулхи çĕн хаваспа?
Чăваш вăрманĕсен юманĕ
Ăçта юрамĕ вăл, ăçта?

Юманĕ, хурăнĕ те хырĕ
Пĕтĕм çĕршывĕпе каять.
Пире рабочи калĕ:—ырă,
Чăваш вăрманĕсем «наять».
Пирĕн ĕçе хисеплĕ вырăн
Çапла çĕршывăмăр парать.

Колхозниксем, кал-каллăн тăрăр.
Стахановла вăрман касма!
Çĕршыв васкать, ун çулĕ вăрăм,
Ăна ман чĕрери сăмах:
Эпир чутланă шпалсем тăрăх
Пырать вăл коммунизма!

**АРКАДИЙ ЭСХЕЛЬ.**

1941.

## Промартель членĕсен кĕнеки

Леспромартель членĕсене ятарласа хатĕрленĕ кĕнекесем параççĕ. Халиччен çакăн пек кĕнекесем пулман.

Членсене кĕнекесем пани артельсене организаципе хуçалăх енчен тĕреклетме тата учет ĕçне лайăхлатма пулăшать. Çавăн пекех член укçи пухас ĕçе йĕркелеме май парать.

Промартельсен çак кĕнекесене паиччен членсене пурне те тĕплĕн шута илмелле.

**Н. Яшков.**

## Санитарнăй постсем

Улатăрти гармоньсем туса кăларакан фабрикăра санитарнăй постсем виçĕ организациленĕ. Вĕсем цехсене, рабочисен ĕç вырăнĕсене таса тытассишĕн кĕрешеççĕ. Ăнсăртран сиен пулсан е чирлесен пирвайхи пулăшу параççĕ.

Санитарнăй постсен членĕсем пурте ГСО значокĕсене илнĕ.

Фабрикăра санитарнăй постсем валли медикаментсем çителĕклĕ, носилкăсем тата противогазсем яланах кирлĕ вырăнта тăраççĕ.

Ку ĕçре Женя Доманова уйрăмăнах тăрăшса ĕçлет.

**М. Парамонов.**

# Лесник Ерлыгин

Лесник Степан Тихонович Ерлыгин вăрманта пĕр вĕçĕмсĕр вăтăр пилĕк çул хушши ĕçленĕ. Вăрмантах ÿснĕ, вăрмантах иртнĕ унăн ĕмĕрĕ. Ир те, каç та вăл вăрман тăрăх çÿренĕ, кварталтан квартала çитнĕ. Çапах та хăйĕн ĕçне чысланине, хăйне хисепленине туйман вăл. Вăрман улпучĕсенчен чыспа хисеп кĕтниччен кĕтменни лайăхрах пулнă.

Ватă лесникăн çамрăк ывăл — Григорий пулнă. Кам пулма пултарнă вăл патша саманинче? Лесник ачин ялти шкулта пăртак вĕренсенех малалла вĕренесси çинчен шухăша пăрахма тивнĕ.

Çирĕм çула çитсен Григорий вăрман хуралçи пулса тăрать. Анчах мĕн тăвас, ку та ĕç вĕт, выçă ларниех мар. Лесник ывăлĕ урăх мĕнле ĕç çинчен шухăшлама, ĕмĕтленме пултарнă? Юратнă ĕçе тупайман унчухне, мĕнле ĕç панă, çавна тунă.

Халĕ Григорий Степановича никам та утмăл çула кайнă çын теес çук. Вăл çамрăк çын пек çирĕп сывлăхлă, патвар çын. Патша саманинче вăл хăйĕн ĕçĕнчен вăтаннă пулнă. Халĕ çав ĕçе пĕтĕм чĕререн юратса тăвать, уншăн çунать, хăйĕн ĕçĕпе мăнкăмăлланать.

Григорий Степанович Ерлыгин кăçал Мускава кайса килчĕ. Унпала пĕрле вăрман охранин Главнăй Управленийĕн начальникĕ Мотовилов юлташ патне пирĕн республикăран тăватă лесник, пĕтĕм çĕршывран вăтăр лесник пынă. Пурте вĕсем ватă, сухаллă çынсем пулнă. Вĕсен ĕçре опыт пур, вĕсем — хăйсен ĕçĕн мастерĕсем. Çавăнпа та вĕсемпе управлени начальникĕ, инженерсем калаçнă. Вĕсем хушшинче чи çамрăк лесник — Вăрнар лесхозĕнчен пынă Григорий Степанович Ерлыгин пулнă.

Ерлыгин та кунта сăмах тухса каланă: вăл хăйĕн ĕçне мĕн пек юратса туни çинчен, вăрмана тимлĕн сыхласа усрани çинчен каланă. Унта ăна вăрман охранин отличникĕн значокне парса наградăланă.

Лесник аслă хулара, Пысăк Академи театрĕнче, циркра, метрора пулнă. Хăш государствăра çакăн пек чыслаççĕ лесниксене!

— Пирĕн тăван çĕршывра кашни çыннах хаклаççĕ, — тет Григорий Степанович, — летчиксем, командирсем, шахтерсем çеç мар, канши çынах, хуть те ăçта ĕçлесен те пирĕн хисепре, вăл чапа тивĕç. Эпĕ лесник, манăн тантăшсем колхозниксем лайăх ĕçлеççĕ, вĕсене чыс. Манăн ывăлсем — Валериан тата Борис Хĕрлĕ Çар лейтенанчĕсем. Хĕрача Тоня чугун çул транспортĕнче ĕçлет. Кашниннех хăйĕн ĕçĕ, кашниех чысра, хисепре.

Григорий Степанович Ерлыгин кашни ирех хăйĕн çĕнĕ формине тăхăнса, çурăмĕ çине пăшал çакса вăрмана тухса каять. Форми те, пăшалĕ те премине панă япаласем. Вĕсемпе Григорий Степанович мăнкăмăлланать. Унăн ĕç кĕнеки çине пăхăр-ха: мĕн-мĕн çук унта! Вуншар преми илнĕ вăл, пĕр взыскани те çук унăн. Вăл хăй ĕçĕн чăн-чăн патриочĕ, мастерĕ!

Çарăклăран Вăрнара, Çĕтеле çитиччен выртать унăн обхочĕ. Унта 3.465 гектар вăрман. Вăл ахаль вăрман мар, кунта 2.531 гектар лаптăкра çынсене çÿреме чарнă вăрман. Ăна сыхласси—ответлă та хисеплĕ ĕç. Ерлыгин пăхса тăракан вăрманта яланах таса, йĕркеллĕ. Вăрмана вăрлани, харпăрхăй тĕллĕн касни те кашни çулах чакса пырать. Обходри участокра çĕрме пуçланă вăрмана çийĕнчех касса тăраççĕ. Вутă хатĕрлес плана иртнĕ çулта ноябрь уйăхĕ тĕлне ытлашшипех тултарнă. Пĕрремĕш кварталта тăватă пин кубометр вутă хатĕрлемелле, халĕ стахановецсем партин XVIII конференцийĕ уçăлнă тĕле квартăл планне пĕтĕмпех тултарма обязательство илнĕ.

Мĕн пек паха вăрман ÿсет Ерлыгин обходĕнче! Виçĕ çул хушшинче кунта 158 гектар çинче йывăçсем çĕнĕрен лартнă. 1940 çулта лартнă йывăçсенчен 95 проценчĕ чĕрĕлсе лайăх ÿсет.

Ерлыгин ялти активистсемпе тачă çыхăну тытать. Кăçсенче вăл Пăртасра, Булатовăра, Упнерте пулать, çынсемпе калаçать, хĕллехи, çуллахи ĕç планĕсемпе паллаштарать, вăрман хатĕрлеме бригадăсем организацилет. Булатово колхозникĕсем унăн обходĕнчи вăрманта çĕрĕк йывăçсене касаççĕ, Кив-Яхакассинчи колхозницăсем çуллахи кунсенче ĕçлеме договорсем тунă. Терентьева колхозница бригадин хăйĕн участок пур, çавăнта вĕсем кашни çулах ĕçлеççĕ. Вĕсем пăхакан йывăçсем пурте чĕрĕлеççĕ, лайăх ÿсеççĕ.

Вăрман вăррисем халĕ те пур-ха. Ерлыгин вĕсене хĕрхенсе тăмасть, çийĕнчех тытма тăрăшать. Нумаях пулмасть çакăн пек ĕç пулса иртнĕ унăн обходĕнче. Кив Яхакассинчи Смирнова 8 çынна хăй патне чĕнсе эрех ĕçтернĕ. Хĕрсе кайнă çынсем Смирнова ыйтнипе вăрмантан çĕрле 7 кубометр вутă вăрласа килнĕ. Çакăн çинчен объезчик часах пĕлнĕ, вĕсен ирсĕр ĕçне пăхса тухма халăх сучĕ аллине панă. Вăрман вăррисене хытă айăпланă.

Григорий Степанович Ерлыгин никама та каçармасть. Государство пурлăхне вăрлакансене тăрă шыв çине кăларать, халăхăн пуянлăхĕ çине алă йăтма памасть.

— Эпĕ кирек хăш вырăнта вăрмана кайсан та, вăрмана вăрланине сисетĕп, — тет Ерлыгин. — Кашни йывăç мĕнле ларнине эпĕ пĕлетĕп, пĕр турата касни те мана паллă.

Григорий Степанович ир те, каç та вăрманта çÿренине курма пулать. Пĕлтĕр çине тăрать те хуллен утать вăл пысăк, сарлака вăрман тăрăх. Вăрманĕ аслă, илемлĕ. Шанчăклă хуралçăсем сыхлаççĕ çак пуянлăха.

Унăн обходĕнче тăватă лесник. Пурте вĕсем лесхозри чи паллă лесниксем. Василий Иванович Иванов — чи лайăх лесниксенчен пĕри. Вăл коммунист, хăй ĕçне чĕререн юратса туса пырать. Халĕ ăна рабочком председательне суйланă. 1940 çулта вăл Пĕтĕм Союзри ялхуçалăх выставкин участникĕ пулнă. Ăна вăрман охрани отличникĕн значокне парса наградăланă. Андрей Игнатьевич Игнатьев 30 çул ĕнтĕ вăрманта ĕçлет. Вăл та — выставка участникĕ, вăрман охранин отличникĕн значокне илме тивĕçлĕ пулнă. Павел Иванович Рябинский, Александр Григорьевич Молчанов лесниксем те — ĕçĕн мастерĕсем, вĕсене кăçалхи выставкăн участникĕсем пулма кандидата тăратнă.

Объезчик Григорий Степанович Ерлыгин хăйĕн обходĕнчи лесниксемпе час-часах пĕрле вăрмана тухса каять, вĕсене вĕрентет, хăйĕн опычĕпе паллаштарать. Вĕсем пĕр-пĕринпе туслă, килĕшсе ĕçлеççĕ.

Вăрнар — Йĕпреç тракчĕ илемлĕ вăрман витĕр тухать. Кунта кашни кунах çĕршер лав, вуншар машинăсем иртсе каяççĕ. Вăрман сайраланса пынă çĕрте пысăк çурт ларать. Çакăнта пурăнать лесник Григорий Степанович Ерлыгин. Халĕ вĕсем арăмĕпе — Анастасия Ивановăпа çеç пурăнаççĕ. Вăрманта вĕсене кичем мар. Вĕсем тăван çĕршыв ырлăхĕпе, совет халăхĕн телейлĕ пурнăçĕпе пурăнаççĕ.

Григорий Степанович вăрманта çÿренĕ чух тискер кайăксем курсан хăйĕн централкинчен персе ярать, вăрман янраса, шавласа каять, кайăк пĕтĕрĕнсе ÿкет.

— Тăшман пирĕн çĕршыв, пирĕн телей çине тапăнсан, эпĕ çакăн пек тĕл персе ÿкерĕп вĕсене, çĕленсене, — тет вăл час-часах,—ывăлсемпе пĕрле эпĕ те Хĕрлĕ Çар боецĕ пулса çапăçăп.

Вăрманта шăп. Сайра-хутра кайăксем чĕвĕлтетни е вăр-вар вĕçсе кайни çеç ăна илтĕнет. Анчах кунта мĕнчухлĕ илемлĕх, савăнăç! Çавна сыхлать, тирпейлĕн усрать лесник Григорий Степанович Ерлыгин.

**ЕВГЕНИЙ ЕФРЕМОВ.**

# Колхозсенче выльăх-чĕрлĕх ĕрчетекенсен паха та пысăк задачисем

Социализмлă выльăх-чĕрлĕх ĕрчетес ĕç Сталинла виççĕмĕш пятилеткăн тăваттăмĕш çулне чылаях пысăк çитĕнÿсемпе кĕчĕ.

1939 çулăн иккĕмĕш çурçулĕнчен пуçласа колхозсенче выльăх-чĕрлĕх ĕрчетекен фермăсем 220 пин ферма ытла организациленĕ. Малта пыракан вуншар пин колхозсенче халĕ ĕнтĕ выльăх-чĕрлĕх ĕрчетекен фермăсем виçшер, кайăк-кĕшĕк ĕрчетекен фермăсем пĕрер ферма шутланаççĕ. Днепропетровск, Запорожье тата Сталино облаçĕсенче хальхи вăхăтра кашни колхозрах тăватшар фермăран кая мар.

СНК СССР тата ЦК ВКП(б) «Колхозсенче обществăллă выльăх-чĕрлĕх ĕрчетес ĕçе вăйлатмалли мероприятисем çинчен» йышăннă постановлени тухнăранпа иртнĕ çулталăк çурă хушшинче фермăсенчи выльăх-чĕрлĕх хисепĕ те сисĕнмеллех ÿсрĕ. Нумай крайсемпе облаçсем мăйракаллă шултра выльăх туянма правительство çирĕплетсе панă плана тултарнă. Украинăра, ноябрĕн 1-мĕш тĕлне панă даннăйсем тăрăх, колхозсем 1940 çул планĕнче палăртса хунинчен икĕ хут нумайрах выльăх-чĕрлĕх (мăйракаллă шултра выльăх-чĕрлĕх) туяннă. Казах СС Республикинче плана 102 процент тултарнă т. ыт. те.

Иртнĕ çул колхозсем выльăх апачĕн базине çирĕплетес тĕлĕшпе те начар мар ĕçлерĕç. Нумай районсенче çарансем çинчен икшер хут утă çулса илнĕ, тырпула комбайнпа вырса тухнă хыççăн улăмсене тĕплĕн тураса пухнă, ăна капансем туса хунă. 1939 çултипе танлаштарса пăхсан, кăçал 5 миллион тонна нумайрах силос хатĕрленĕ. Выльăх-чĕрлĕх ĕрчетес ĕç валли уйăрнă концентрациллĕ апатсен хисепĕ те ÿснĕ. Çапла, сăмахран Полтава облаçĕнчи колхозсенче, 1939 çултипе танлаштарсан, концентрациллĕ апатсен фончĕ пĕр миллион та çĕр пин центнер чухлĕ ÿснĕ. Днепропетровск облаçĕнчи колхозсем выльăх-чĕрлĕхе тăрантарма 1939 çултинчен миллион центнер ытларах концентрат уйăрнă.

Малта пыракан колхозсенче ятарласах тунă бригадăсем выльăх-чĕрлĕхе хĕл каçарма ăшă витесем хатĕрлерĕç: выльăх картисемпе витисене юсанă. Çамрăк выльăх-чĕрлĕх валли ятарласах çĕнĕ витесем тунă, киввисене аслăлатнă. Халĕ кирек хăш районра та паха фермăсем тупма пулать, вăл фермăсем чăн-чăн культурăллă хуçалăх пулса тăраççĕ, вĕсенче ĕçе лайăх организациленĕ, çынсем хăйсен ĕçне пĕлсе, юратса тăваççĕ, выльăх-чĕрлĕхĕн продуктивлăхне питех те çÿле хăпартса пыраççĕ, çамрăк выльăх-чĕрлĕхе тăрăшса пăхса ÿстереççĕ.

Акă, сăмахран, «Червона Зоря» колхозри (Либеденски р., Сумы облаçĕ) сĕт-çу тавар фермине ĕçе мĕнле йĕркелесе янă. Лайăх туса хатĕрленĕ станоксенче 72 ĕне тăрать. Кормушкăсем çинче -- лайăх çуса тасатнă тымарçимĕçсем. Ĕнесен витинче лăпкă. Дояркăсем хăйсен опычĕ тăрăх çакна курса илнĕ: сунă вăхăтра ĕнесене шăв-шав тавраш канăç памасть пулсан, вĕсем пĕтĕм сĕтне антармаççĕ. Сĕт суса тултарнă витресене çавăнтах виççе пăхаççĕ, вара хупса хунă бидонсенчи сĕте сепаратор пунктне ăсатаççĕ. 7 ĕне-рекордистка уйрăм витере тăраççĕ, вĕсенчен кашниех çулталăкра 7-шер пин литртан кая мар сĕт парать.

Ферма работникĕсем кăçалхи çул кашни ĕнерен 4.200-шер литр сĕт туса илме сăмах панă, вĕсем хăйсен обязательствине пурнăçа кĕртсе пыраççĕ. 8 уйăх хушшинче вăтам шутпа кашни ĕне пуçнех 3.415 литр сĕт суса илнĕ.

Дояркăсем, телятницăсем тата скотниксем ферма заведующийĕпе С. М. Гайдаш юлташпа пĕрле хăйсен ĕçне кирлĕ пек вĕренсе çитнĕ. Вĕсенчен нумайĕшĕ фермăра 8 — 10-шар çул ĕçлеççĕ.

«Червона Зоря» артельти МТФ пек фермăсен хисепĕ уйăхсеренех ÿссе пырать. Çакна ăна Пĕтĕм Союзри ялхуçалăх выставки участникĕсен хисепĕ ÿссе пынинчен те курма пулать. 1940 çулта выставка экспоненчĕсем хушшинче 81.000 стахановец-животновод пулнă. Вĕсен опытне колхозсенчи выльăх-чĕрлĕх фермисенчи пур работниксем хушшине те сарас пулать. Çак ĕçе туни кăçал, çĕнĕрен организациленĕ фермăсем хăйсен ĕçĕн ытларах ответлă тапхăрне кĕнĕ чух, уйрăмăнах кирлĕ. Выльăх-чĕрлĕхе лайăх хĕл каçарасси, колхозниксен ытлашши выльăхне сутăн илсе, çамрăк выльăхсене пĕтĕмĕшпех пăхса çитĕнтерсе, выльăх-чĕрлĕх хисепне ÿстересси, выльăх-чĕрлĕх продуктивлăхне пирвайхи çулах чылай хăпартасси,—çак задачăсене çĕнĕ фермăсем ăнăçлăн татса пама пултараççĕ, ку тĕлĕшпе колхозсенчи лайăх животновод-стахановецсен пуян опычĕпе усă курса ĕçлес пулать.

Выльăх-чĕрлĕх ĕрчетес тĕлĕшпе ĕçлекен работниксем пĕр-пĕрин опычĕсемпе паллашса пыни мĕнле вырăн йышăнса тăнине çакăн пек пример лайăх кăтартса парать. Стахановка Варежкина юлташа — Мускав облаçĕнчи Раменск районĕнчи колхозницăна хăйĕн опычĕ çинчен каласа пама, унпа паллаштарма Ярославль облаçĕнчи Углич районне чĕнсе илнĕ. Вăл «Ермолово» колхоза пынă. Тăватă кун хушши Варежкина юлташ ĕçре пулăшу панă, выльăх-чĕрлĕхе пăхас ĕçри стахановла методсене вĕренсе алла илме, пĕтĕм ĕнесен сĕтне ÿстерме пулăшнă.

Тата темиçе ыйту пур, выльăх-чĕрлĕх ĕрчетекен фермăсенчи работниксен вăл ыйту çине нимĕнрен те тимлĕрех пăхмалла. Сăмах, пуринчен малтан, выльăх апатне мĕнле расходланине çирĕппĕн контроллесе тăрасси çинчен пырать. Выльăх апатне халех ĕнтĕ перекетлĕн расходламалла тăвас пулать. Нумай вырăнсенче хĕл пуçламăшĕнче выльăх апатне ытлашши нумай расходлаççĕ, çуркунне вара апат çителĕксĕр пулать. Çакна май ĕнтĕ шултра апата выльăха париччен кирлĕ пек хатĕрлесси (улăма пăспа çемçетесси, извĕçлесси т. ыт. те) çинчен астутарса хурас пулать. Практика çакна кăтартса пачĕ: улăм тавраш çапла хатĕрлени унăн тутăллăхне чылай хăпартать. Выльăх апачĕн хуçалăхĕнче тĕрĕс йĕркелĕх пултăр тесен, çуркунне валли концентратсен запасне туса хуни кирлĕ.

Пысăк та кирлĕ задача — çĕнĕрен çуралнă çамрăк выльăх-чĕрлĕхе пăхса илесси. Кашни колхозра пăрусем, сысна çурисем, путексем тата тихасем хăçан çуралассине малтанах палăртса хурас пулать, станоксене, клеткăсене, айне сармаллисене хатĕрлесе хурас пулать.

Кашни фермăрах çамрăк выльăхсене пăхмалли йĕркесене тĕплĕн палăртса хумалла, апат рационĕсене тĕрĕс хатĕрлемелле, çамрăк выльăхсем валли кирлĕ пек лайăх апат уйăрса хумалла. Выльăх-чĕрлĕхшĕн лайăх хуçа пек тăрăшни, ветеринари енĕпе лайăх контроль туса тăни çĕнĕрен çуралакан çамрăк выльăх-чĕрлĕхе пĕтĕмĕшпех сыхласа хăварма май парать. Хальхи вăхăтра нумай пиншер фермăсенче çамрăк выльăхсем вилессине йăлтах пĕтернĕ. Вĕсен шутне, сăмахран, Мускав облаçĕнчи «Красный партизан» колхозри сысна фермине кĕрет. Ферма заведующийĕ — Данин юлташ. Вăл хăйĕн работникĕсен коллективĕпе пĕрле ĕçе питех те лайăх йĕркелесе янă: 1940 çулта пĕр сысна çури те вилмен, çĕнĕрен çуралнă 558 çурăна пурне те пăхса ÿстернĕ. Кÿрĕшри Назукин ячĕпе тăракан колхоз ферминче вара 149 çурăран 14 çурă вилнĕ. Кунта пăрусемпе тихасем те тивĕççĕр нумай вилеççĕ. Çамрăк выльăх-чĕрлĕхе çапла начар пăхни государствăна, ялхуçалăх артельне пысăк сиен кÿрет.

Колхозсенчи выльăх-чĕрлĕх фермисен ĕçне вырăнти ертсе пыракан организацисен тата, пуринчен малтан, çĕрĕç оргăнĕсен пĕрмаях тимлĕн контроллесе тăрас пулать, вĕсене пулăшас пулать.

Выльăх-чĕрлĕх ферминчи çамрăк кадрсем районри зоотехниксенчен, ветврачсенчен кулленех ĕçлĕ пулăшу кĕтеççĕ. Специалистсен пĕрремĕш обязанноçĕ — çĕнĕ фермăсенчи ĕçе йĕркелесе яма, кадрсене вĕрентес ĕçе организацилеме пулăшасси.

Паллах ĕнтĕ, районри зоотехникпа районри ветврачăн задачи канашсем парасси кăна мар. Специалистсем фермăсен ĕçĕсене контроллесе тăма, зоотехникăпа ветеринари правилисене пĕр пăсмасăр пурнăçа кĕртсе пыма, колхоз выльăх-чĕрлĕхĕ çине тирпейсĕр пăхаççĕ пулсан, фермăсен заведующийĕсене е айăплă ытти çынсене ответ тыттарма тивĕçлĕ.

Колхозсенчи чăн-чăн хуçасем выльăх-чĕрлĕх пахалăхĕ çине пысăк тимлĕхпе пăхаççĕ. Государствăна аш-какай тăратас йĕркепе памалли выльăх-чĕрлĕхе вĕсем малтанах уйрăм группăна уйăраççĕ. 1941 çулта, уйрăмăнах çулталăкăн пĕрремĕшпе иккĕмĕш кварталĕсенче, аш-какай тăратмалли плана ăнăçлăн тултарас тесе, государствăна памалли выльăх-чĕрлĕхе çитерсе мăнтăрлатас ĕçе организацилеççĕ.

Колхозсенчи фермăсенче выльăх-чĕрлĕх ĕрчетес ĕç продукцийĕ ÿссе пынине кура ледниксен (пăрлă нÿхрепсен) строительстви çине пысăк тимлĕхпе пăхма тивет. Украина пуçарăвĕпе пур крайсемпе облаçсенче те хытă интересленеççĕ. Украинăри колхозсем 1941 çулти çуркуннеччен 27 пин ледник тума, вĕсене пăр тултарса хума тытăннă. Украинăри колхозсенче, кĕтÿ çÿретмелли инçетре пулсан, кĕтÿ çÿретмелли вырăнтах ледниксем тăваççĕ Çакна ăна сĕте йышăнакан пункта ăсатиччен сивĕтме май пултăр, тесе çапла тăваççĕ. Колхозсен ледниксем тума мĕн кирлисем вырăнтах пур. Çак мероприяти мĕн тери пысăк вырăн йышăнса тăни, вăл выльăх-чĕрлĕх фермисен продукцине лайăх упраса перекетлеме пулăшни каламасăрах паллă. Нумай тĕлсенче çапла та пулать вĕт: фермăра продуктсем нумай пухăнаççĕ, вĕсене сыхласа усрамалли вырăн çук. Продуктсем пăсăлаççĕ, колхозсем сиен кураççĕ.

Колхозсен хăйсен обществăллă хуçалăхне малалла хăпартса пыма, унăн мĕнпур отраслисене сарса пыма кирлĕ условисем йăлтах пур. Партипе правительство ялхуçалăхне вăйлатасси çинчен йышăннă историллĕ решенине пурнăçа кĕртсе пырса, колхозсем социализмлă выльăх-чĕрлĕх ĕрчетес ĕçре çĕнĕ çĕнтерÿсем тăвĕç.

**И. МОИСЕЕНКО**

**СССР Çĕрĕç Халăх Комиссарĕн заместителĕ.**

# Англипе Германи хушшинчи вӑрҫӑ

БЕРЛИН, январӗн 11-мӗш. (ТАСС). Германи ҫарӗн верховнӑй командованийӗ ҫапла пӗлтерет: Германин пӗр подводнӑй лодки противникӑн темиҫе суднине путарнӑ. Путарнӑ суднӑсен пӗтӗм водоизмещенийӗ — 52.800 тонна Авиаци разведкӑллӑ вӗҫевсем тунӑ тата Англи порчӗсем патне минӑсем пӑрахса ҫӳренӗ.

Противник самолечӗсем оккупациленӗ Франци территорийӗ ҫине вӗҫсе кӗме хӑтланнӑ, анчах та противник мӗнле те пулин ҫитӗнӳсем тӑвичченех ӑна истребительсем каялла хӑваласа янӑ. Ҫапӑҫусенче Англин 8 самолетне персе антарнӑ.

Ӗнер Германи авиацийӗн соединенийӗсем Вӑтаҫӗр тинӗсӗн районӗнче пирвайхи хут ҫапӑҫува хутшӑннӑ. Противникӑн икӗ ҫар карапӗ ҫине, вӑл шутрах пӗр авианосец ҫине бомбӑсем тӗлех пырса ӳкнӗ.

Ыран январӗн 11-мӗш тенӗ чух ҫӗрле Германи авиацийӗн пысӑк соединенийӗсем Кӑнтӑр Англири объектсем ҫине ӑнӑҫлӑн бомбӑсем пырса пӑрахнӑ. Бомбӑсем тивнипе Портсмутра пысӑк пушарсем тухнӑ. Германин 6 самолечӗ пӗр хыпарсӑр ҫухалнӑ.

ЛОНДОН, январӗн 11-мӗш. (ТАСС). Англи авиацийӗн министерстви Англи бомбардировщикӗсем ыран январӗн 11-мӗш тенӗ чух ҫӗрле Германи ҫине тата вӑл оккупациленӗ территори ҫине пырса тапӑнни ҫинчен тӗплӗн пӗлтерет: ҫанталӑк тӗтреллӗ пулнӑ пулсан та бомбӑсем пӑрахнӑ объектсем ҫине тӗлех пырса ӳкнӗ. Гельзенкирхенра нефть тасатакан заводра взрывсем пулнӑ.

ЛОНДОН, январӗн 11-мӗш. (ТАСС). Авиаци министерстви ҫапла пӗлтернӗ: ӗнер нимӗнле пысӑк ӗҫсемех те пулса иртмен.

* * *

# Албанири вӑрҫӑ ӗҫӗсем

АФИНЫ, январӗн 11-мӗш. (ТАСС). Ҫапла пӗлтереҫҫӗ: ӗнер Греци войскисем Клисура хулине туртса илнӗ. Грексем 600 ҫынна тыткӑна илнӗ, вӗсенчен 20 ҫынни — офицерсем. Кунсӑр пуҫне 4 тупӑ, пӗр танк, темиҫе мортира, автоматлӑ винтовкӑсем тата тӗрлӗрен ҫар материалӗсем туртса илнӗ.

«Катимерини» хаҫат ҫапла пӗлтерет: фронтӑн ҫыранри секторӗнчи наступленире грексем уйрӑмах пысӑк ҫитӗнӳсем тунӑ. Юлашки сведенисем тӑрӑх, Валонӑри халӑха хуларан урӑх ҫӗре куҫараҫҫӗ. Греци авиацийӗ Бератри ҫар объекчӗсем ҫине бомбӑсем пырса пӑрахнӑ.

НЬЮ-ЙОРК, январӗн 11-мӗш. (ТАСС). Америкӑри хаҫатсем пӗлтернӗ тӑрӑх Эльбасан секторӗнче итальянецсем наступлени пуҫлама хатӗрленеҫҫӗ. Вӗсем Охрид кӳллин ҫыранӗнчи позицисене ҫӗнӗрен туртса илме тӑрӑшаҫҫӗ Эльбасана кашни кунах итальянецсен подкрепленийӗсем пыраҫҫӗ. Мали Спатит тӑвӗсен хӗвеланӑҫ енчи сӗвекӗсем ҫинче хаяр ҫапӑҫусем пыраҫҫӗ.

Тепелене секторӗнче Греци войскисем Гриба тӑвӗсен кӑнтӑр енчи сӗвекӗсене пурне те хӑйсен аллине ҫавӑрса илнӗ. Итальянецсем Клисура патӗнчен Берат еннелле темиҫе миля каялла чакнӑ.

БЕРЛИН, январӗн 11-мӗш. (ТАСС) Германири информаци бюровӗ ҫапла пӗлтерет: Итали верховнӑй командованийӗ пӗлтернӗ тӑрӑх, декабрь уйӑхӗнче Грецири фронтра 1.301 ҫын, вӑл шутрах 97 офицер вилнӗ тата 4.598 итальянец аманнӑ. 3.052 ҫын пӗр хыпарсӑр ҫухалнӑ.

* * *

# ИТАЛИ КОМАНДОВАНИЙӖН СВОДКИ

РИМ, январӗн 11-мӗш. (ТАСС). Итали командованийӗ ҫапла пӗлтерет: «Тунис проливӗнче Итали самолечӗсем Англи крейсерӗпе авианосецне сиен кӳнӗ.

Итали авиацийӗпе таччӑн ҫыхӑнса кӗрешнӗ Германи самолечӗсем те бомбӑсем пӑрахса противник авианосецӗпе эсминецне сиен кӳнӗ. Ыран январӗн 11-мӗш тенӗ чух ҫӗрле Ла-Валлет порчӗ ҫине бомбӑсем пырса пӑрахнӑ (Мальта утравӗ ҫинче).

Греци фронтӗнче 11-мӗш ҫар вырнаҫса тӑракан секторта пысӑк мар операцисем пулса иртнӗ. Фронтӑн ытти секторӗсенче противник атакисене сирсе янӑ.

Киренаикӑра, Тобрук районӗнче тата Джарабуб ҫывӑхӗнче, Итали авиацийӗн пӗр соединенийӗ противник танкӗсен колоннине тата броневиксене атакӑланӑ. Нумай машинӑсене пӗтерсе тӑкнӑ.

Противник самолечӗсем Тобрук ҫине тата Бенгази районӗ ҫине пырса тапӑннипе кӑштах сиен пулнӑ. 9 ҫын вилнӗ.

Ӗнер каҫхине противник самолечӗсем Палермо порчӗ ҫине темиҫе бомба пырса пӑрахнӑ. Порт докӗсене кӑштах сиен кӳнӗ. Вилнисемпе аманнисем ҫук.

# Вӑтаҫӗр тинӗс бассейнӗпе Африкӑри вӑрҫӑ

ЛОНДОН, январӗн 11-мӗш. (ТАСС). Ҫапла пӗлтереҫҫӗ: ыран январӗн 10-мӗш тенӗ чух ҫӗрле Англи самолечӗсем Мессина порчӗ ҫине бомбӑсем пырса пӑрахнӑ (Сицилия утравӗ ҫинче). Гаваньре тӑракан ҫар карапӗсем ҫине, доксем ҫине, нефть турттаракан суднӑсемпе нефтеперегоннӑй завод ҫине темиҫе тонна бомба пӑрахнӑ. Пристань районӗнче тата доксенче пушарсем тухнӑ, нефтеперегоннӑй заводра пысӑк взрывсем пулнӑ.

Рейтер агентстви пӗлтернӗ тӑрӑх, Англин йывӑр артиллерийӗ Тобрукӑн тулашри укрепленийӗсем ҫине пеме пуҫланӑ.

РИМ, январӗн 11-мӗш. (ТАСС). Стефани агентстви ҫапла пӗлтерет: ӗнер Сицили ҫыранӗ патӗнче Италин торпедоносец-самолечӗ Англин пӗр авианосецне пысӑк ҫиен кӳнӗ.

Пантеллерия утравӗнчен кӑнтӑр енче противник эскадри ҫине бомбӑсем пырса пӑрахнӑ. 500 килограмлӑ 2 бомба Англи крейсерӗ ҫине ӳкнӗ. Крейсер тайӑлса кайнӑ.

# Хэлл Франци правительствине панӑ нота

ВАШИНГТОН, январӗн 11-мӗш. (ТАСС). США-н государство департаменчӗ государство секретарӗ Хэлл беженецсем ҫинчен тӑракан ыйту пирки декабрӗн 27-мӗшӗнче, Виши правительстви ноябрӗн 25-мӗшӗнче панӑ нотӑсене пичетлесе кӑларнӑ. Франци правительстви Пӗрлешӳллӗ Штатсене сӗнӳ панӑ, Францири беженецсене, уйрӑмӑн илсен, еврейсене, вырнаҫтарса тухас ӗҫре Франципе, ҫавӑн пекех Америкӑри ҫӗршывсемпе туслӑ пулса ӗҫлеме ыйтнӑ. Хӑйӗн нотинче Хэлл Франци правительствин ҫав сӗнӗвне йышӑнмасть. Хӑйӗн ответӗнче США Франци правительстви «питех те йывӑр положенире» тӑнине паллӑ тунӑ США Францине пулӑшу пама хатӗрех тӑрать, тенӗ нотӑра, анчах та вӑл беженецсене вӗсен раси, национальноҫӗ е тӗнӗ пирки тӗрлӗ вырӑна хумасть. США, тенӗ малалла нотӑра, хӑшпӗр беженецсене Филиппины утравӗсем ҫинче, вӑхӑтлӑха Америкӑри ытти территорисем ҫинче те пурӑнма ирӗк парать. Америкӑри ытти ҫӗршывсем те беженецсен пӗр паллӑ хисепне йышӑнма килӗшеҫҫӗ, анчах вӑл беженецсем Францирен тухса кайма визӑсем илес ӗҫре чӑрмав кураҫҫӗ. США, тенӗ малалла нотӑра, «нумай ҫынсене Хӗвеланӑҫ полушарине куҫарса ярас тӗлӗшпе тӑвакан мероприятисене США хутшӑнма, вӑл ӗҫре пулӑшу пама пултараймасть.

Хальхи вӑхӑтра, тенӗ юлашкинчен США «ҫынсене куҫарса каяс проблемӑна Франци правительствипе е урӑх правительствӑсемпе сӳтсе-явни кирлӗ мар», тесе шутлать.

# Шупашкар хула Совечӗн VIII сессийӗ

Январӗн 10-мӗшӗнче ӗҫҫынни депутачӗсен Шупашкар хула Совечӗн VIII сессийӗ пулса иртрӗ. Сесси пӗр ыйту— халӑх сывлӑхне упрас ӗҫ хулара мӗнле тӑни ҫинчен сӳтсе-яврӗ.

Партипе правительство пулӑшнипе, халӑх сывлӑхне упрас ӗҫе аванлатас тӗлӗшпе юлашки ҫулсенче хулара чылай ӗҫсем тунӑ. Хулари больницӑсенче пурӗ 535 койка шутланать. Медицина работникӗсен йышӗ те ӳссех пырать. Хальхи вӑхӑтра хулара пурӑнакан кашни 10 пин ҫын пуҫне 25 врач ӗҫлеҫҫӗ. Хулара пурӑнакан халӑх сывлӑхне упрас ӗҫе валли кӑҫал пӗтӗмпе пиллӗк миллион тенкӗ ытла уйӑрса панӑ. Кӑҫал ача ҫуратмалли ҫӗнӗ ҫурт туса пӗтерсе ӗҫе янӑ.

Горздравотдел заведующийӗн Кошечкин юлташӑн доклачӗ тӑрӑх пынӑ пренире 11 ҫын тухса каларӗҫ. Вӗсем пурте халӑх сывлӑхне упрас ӗҫри ҫитменлӗхсем ҫинче чарӑнса тӑчӗҫ.

Сесси ҫакна палӑртрӗ: пуринчен ытларах ачасен сывлӑхне упрас, чирленӗ ҫынсене васкавлӑ пулӑшу парас, хулана санитари тӗлӗшӗнчен йӗркеллӗ тытса тӑрас, ерекен чирсене хирӗҫ профилактикӑллӑ майсемпе кӗрешес ӗҫре ҫитменлӗхсем нумай.

Хула Совечӗн исполкомне ҫав ҫитменлӗхсене хӑвӑрт пӗтерме сесси тивӗҫлӗ решени йышӑнчӗ.

Кӑҫал февраль уйӑхӗнче К. Е. Ворошилов юлташ ҫурални 60 ҫул тултарать. **Ӳкерчӗк ҫинче:** художник Г. Харлампьев тунӑ «Сталин тата Ворошилов Царицын фронтӗнче» ятлӑ картина.

К. Бабаев фото-репродукцийӗ.

# Наркомздрав руководителӗсем ӗҫҫыннисен жалобисем ҫине сиввӗн пӑхаҫҫӗ

Ӗҫҫыннисен жалобисене тата вӗсен ыйтӑвӗсене вӑхӑтра пӑхса тухасси ҫавӑн пекех вӑл ыйтусене тӗплӗн тӗрӗслесе татса парасси—совет учрежденийӗсемшӗн кашниншӗнех ответлӑ ӗҫ пулса тӑрать. Анчах ҫак ответлӑ ӗҫе хӑшпӗр организацисемпе учрежденисен руководителӗсем кирлӗ пек пурнӑҫласа пымаҫҫӗ. Жалобӑсене нумай вӑхӑт хушши пӑхмасӑр вырттараҫҫӗ, ик-виҫ уйӑх усранӑ хыҫҫӑн тӗрӗслемесӗрех «фактсем тӗрӗс пулмарӗҫ» тесе ирттерсе яраҫҫӗ.

Ӗҫҫыннисен жалобисем ҫинче чунсӑрлӑн пӑхакансенчен пӗри Чӑваш АССР Наркомздравӗ пулса тӑрать. Кунта ӗҫҫыннисен жалобисем ҫине чунсӑрлӑн пӑхса, нумай вӑхӑт хушши тӗрӗслемесӗр тата учета илмесӗр вырттарасси йӑлана кӗнӗ. Ҫавӑн пекех жалобӑсене ҫухатнисем те пулнӑ.

Наркоматра жалобӑсемпе ӗҫлекен ответлӑ ҫын ҫук, вӗсене секретариатра та, отделсенче те курма пулать. Жалобӑсем пӗр аларан тепӗр алӑна куҫса ҫӳренипе нумай вӑхӑт хушши выртаҫҫӗ, вӑхӑтра пӑхса тухса ответ парассишӗн тӑрӑшакан никам та ҫук.

Ҫакӑн пек ответсӑр пулнипе жалобӑсене иртнӗ ҫулта июлӗн 20-мӗшчен йӗркеллӗ шута илсе пыман. Жалобӑсем ҫинче мӗн ҫырнине, хӑҫан пырса кӗнине, тӗрӗслеме кама панине нимӗн те паллӑ туса пыман.

Пӗрне те тӗрӗслемен тесе каласран, хӑшпӗр жалобӑсене ячӗшӗн тӗрӗсленӗ пек тунӑ. Кӗнекесем ҫинче: «факты не подтвердились», тесе ҫырса хунӑ. Сӑмахран, Ледова ыйтӑвне те пӗр сӑлтавсӑрах пӑрахӑҫланӑ. Вӑл хӑй чирлӗ пулнӑ пирки Наркомздравран медицина енӗпе пулӑшу ыйтнӑ. Ҫак ыйтӑва пӑхса тухса кирлӗ пек пулӑшу парас вырӑнне «За не представление справки о болезни, жалобу считать не законной», — тесе паллӑ тунӑ. Унӑн сывлӑхне врачсене пӑхтарман пулин те, ҫакӑн пек сӑмахсемпе Ледована «сыватнӑ».

Июлӗн 20-мӗшӗнчен пуҫласа, жалобӑсене учета илессине йӗркелес шутпа пулӗ, ҫӗнӗ кӗнеке ҫине ҫырса пыма тытӑннӑ. Анчах ҫӗнӗ кӗнеке тусан та учет ӗҫне ҫӗнетмен, унта та жалобӑсем ҫинчен тӗплӗн ҫырса пымаҫҫӗ. Ҫитменнине кӗнеке пекки те таса мар, учет кӗнеки тесе калама май ҫук.

Жалобӑсене Наркомат секретарӗ Чонтош учета илсе пырать. Тепӗр чухне Чонтоша пӗлтермесӗр, учета илмесӗрех отдел начальникӗсене параҫҫӗ. Ҫапла вара нумай жалобӑсене учета илмесӗрех хӑвараҫҫӗ.

Наркомат секретарӗ Чонтош иртнӗ ҫулта жалобӑсемпе ӗҫлени ҫинчен отчет пекки туса хатӗрленӗ. Ҫак отчет тӑрӑх 54 жалоба пырса кӗни курӑнать. Анчах ӑна ӗненме йывӑр. Мӗншӗн тесен ҫӗнӗ кӗнеке тӑрӑх, июль уйӑхӗнчен пуҫласа кӑна ҫавӑн чухлӗ жалобӑсем килнӗ. Ҫапла вара вӗсем пирвайхи ҫурҫулта ӗҫҫыннисем ҫырнӑ жалобӑсене пытарса хӑварнӑ.

Улатӑрти больницӑри врач Корсунская курсра вӗреннӗ вӑхӑтшӑн стипенди укҫине тӳлеменни ҫинчен июлӗн 20-мӗшӗнчех жалоба ҫырнӑ. Вӑл Наркоматран тивӗҫлӗ укҫана илме пулӑшу ыйтнӑ. Ҫур ҫул иртнӗ пулин те ҫак ыйтӑва халӗ те пӑхса тухман.

Корсунская ыйтӑвне илсен, ӑна пӑхса тухма бухгалтерине пӗр кунлӑх срок панӑ пулнӑ. Ҫиччӗмӗш уйӑх ҫитнӗ, анчах жалоба пирки нимӗнле ответ та паман. Ҫитменнине халь вӑл жалобӑна шыраса та тупаймаҫҫӗ.

Ҫакӑн пек жалобӑсем Пяткина (эпидеми управленийӗн начальникӗ) патӗнче нумай выртаҫҫӗ.

Больницӑсем, санаторисем, ача ҫуратмалли ҫуртсем, фельдшер пункчӗсем начар ӗҫлени, унти ҫитменлӗхсем т. ыт. ҫинчен ҫырнисене Наркоматра жалобӑсем вырӑнне хумаҫҫӗ. Ахаль ҫырусемпе ыйтусем тесе, вӗсене уйрӑм хут ҫине шута илнӗ.

Ҫакӑн пек ҫырусем учета илнӗ тӑрӑх 176 ҫыру шутланаҫҫӗ. Вӗсенчен пӑхса тухса ответ панисем 62. Учет тӑрӑх, кадрсен отделӗн заведующийӗ Иванова патӗнче 44 ҫыру пӑхса тухмасӑр вырттарнӑ пек курӑнать. Тӗрӗсленӗ хыҫҫӑн, Иванова патӗнче пӑхса тухманнисем 3 — 4 ҫыруран та мала мар. Унтан тата Иванова иртнӗ ҫулта 500 ҫыру ытла пӑхса тухса ответсем панӑ. Анчах учет кӗнеки ҫинче вӗсем пачах паллӑ мар.

Редакцисенчен янӑ ҫырусене йӗркеллӗ шута илсе пымаҫҫӗ. Вӗсене нумай вӑхӑт хушши тӗрӗслемесӗр вырттараҫҫӗ, ҫухалнисем те пулнӑ.

Майӑн 4-мӗшӗнче редакцинчен пӗр ҫыру янӑ пулнӑ. Унта Канашри медицина шкулӗнчи врач ҫинчен ҫырнӑ. Ҫак ҫыру Нарком патӗнче 8 кун выртнӑ. Ун хыҫҫӑн Ивановӑпа Петрова патне пынӑ. Вӗсем те вӑл ҫырӑва нумай вӑхӑт хушши тытса усранӑ, икӗ уйӑх иртнӗ хыҫҫӑн тин тӗрӗсленӗ.

Наркомздрав работникӗсем йывӑр чирлисене васкавлӑ пулӑшу пама ҫителӗксӗр тӑрӑшни те пулнӑ. Пӗрре Кармӑшри (Куславкка р.) больницӑран йывӑр чирленӗ ҫынна васкавлӑ пулӑшу парас тесе телеграмма янӑ пулнӑ. Телеграмма ҫинче ӑнланмалла ҫырнӑ. Кунта ӗҫлекенсем ҫак телеграммӑна ахалех хӑварнӑ. Айӑплӑ пулас мар тесе телеграммӑн тепӗр енне телефонпа каласма пулмарӗ, начар илтӗнчӗ, тесе ҫырса хунӑ. Ҫакӑн пек майпа чирлӗ ҫынна васкавлӑ пулӑшу памасӑрах хӑварнӑ.

Юлашкинчен ҫакна калас пулать. Наркомздрава ӗҫҫыннисем жалобӑсем, ҫырусем нумай ҫыраҫҫӗ. Анчах унта ӗҫлекенсем вӗсем ҫине тивӗҫлипех ҫавӑрӑнса пӑхмаҫҫӗ. Айӑпа хӑйсем ҫинчен сирес шутпа, вӑл ҫырусене районсенчи сывлӑх пайӗсене, больницӑсене, врачсем патне яраҫҫӗ, хутсем ҫырнӑ та ӗҫӗ те пӗтнӗ.

Наркомздрав руководителӗсем ӗҫҫыннисен жалобисем ҫине чунсӑрла пӑхнине пурне те ҫырса пӗлтерме ҫук. Тивӗҫлӗ организацисен ҫакӑн вӗҫне тупмалла.

П ПАВЛОВ.

# Физкультурӑпа ҫар ӗҫне вӗренесси сарӑлса пырать

ВЛКСМ райкомӗсем ҫумӗнчи физкультурӑпа ҫар ӗҫне ертсе пыракан яланлӑх комиссисен тӗп задачи вӑл—комсомол пуҫламӗш организацисене ҫар ӗҫне вӗренме пулӑшса пырасси, колхозсенчи ҫамрӑксен сарлака массине физкультура ӗҫне явӑҫтарасси.

ВЛКСМ Сӗнтӗр райкомӗ ҫумӗнчи яланлӑх комисси ку тӗлӗшпе хӑшпӗр утӑмсем тунӑ теме юрать. Комсомолецсемпе союзра тӑман ҫамрӑксем хушшинче физкультурӑпа ҫар ӗҫне вӗренесси чылаях лайӑхланчӗ. Комсомол пуҫламӗш организацисенче Хӗрлӗ Ҫар 23 ҫул тултарнӑ ятпа пулса иртекен йӗлтӗрҫӗсен ӑмӑртӑвне хатӗрленнӗ май, командӑсем тунӑ.

Шомик ялсоветне кӗрекен «Колос» колхозри комсомол организацинче йӗлтӗрҫӗсенчен 5 команда тунӑ. Хальхи вӑхӑтра командӑсем йӗлтӗрпе ярӑнма вӗренеҫҫӗ. Хӗрлӗ Ҫар 23 ҫул тултарнӑ тӗле ҫамрӑксем ГТО значокӗн хӗллехи нормисене парса пӗтерессишӗн тӑрӑшаҫҫӗ. Кунсӑр пуҫне тата вӗсем ҫар ӗҫне вӗренеҫҫӗ.

«Ҫӗнӗ Юнга» колхозри комсомолецсем ГТО пӗрремӗш сыпӑк значокӗн хӗллехи нормисене 15 ҫын панӑ ВЛКСМ райкомӗ ҫумӗнчи яланлӑх комисси членӗсем А. Артемьева, А. Шурнеева юлташсем тӑрӑшнипе Войков ячӗпе тӑракан колхозри комсомолецсем 25 ҫын ГСО значокӗн нормисене пама хатӗрленеҫҫӗ. «Ҫӗнӗ Юнга» колхозра та 23 ҫамрӑк ГСО значокӗн нормисене пама хӗрсех вӗренеҫҫӗ.

Янӑмри туллимар вӑтам шкулта вӗренекен ачасем хушшинче ҫар ӗҫне вӗренессине лайӑх йӗркеленӗ. Ҫак ялсовета кӗрекен Киров ячӗпе тӑракан колхозра комсомолецсемпе Осоавиахим членӗсенчен 7 команда тунӑ. Вӗсем тулленех йӗлтӗрпе ярӑнма вӗренеҫҫӗ. Январӗн 5-мӗш тӗлне 13 ҫын ГТО значокӗн хӗллехи нормисене панӑ.

Кашмаш ялсоветӗнчи «Свобода» колхозра йӗлтӗрҫӗсен заочнӑй ӑмӑртӑвне тӑрӑшса хатӗрленеҫҫӗ. Командӑсенче 16 комсомолец. Ку вӑхӑтчен вӗсем 2 поход туса ирттернӗ. Пушкӑртри «Заря» колхозра комсомол комитечӗпе Осоавиахим организаци тӑрӑшнипе 20 ҫын ГТО значокӗн нормисене панӑ. Йӗлтӗрҫӗсенчен тӑватӑ команда тунӑ.

ВЛКСМ райкомӗ ҫумӗнчи физкультурӑпа ҫар ӗҫне ертсе пыракан яланлӑх комисси план тӑрӑх ӗҫлет. Вӑл комсомол Ишлей райкомне социализмлӑ ӑмӑртӑва чӗннӗ.

Анчах, калас пулать, хӑшпӗр организацисенче физкультурӑпа ҫар ӗҫне вӗренессине хакламаҫҫӗ. Йӗлтӗрҫӗсенчен командӑсем тумаҫҫӗ, ҫар ӗҫне вӗренмеҫҫӗ. Комсомол райкомӗ ҫумӗнчи яланлӑх комиссин ҫавӑн пек комсомол пуҫламӗш организацисене ӗҫре пулӑшса, ертсе пымалла. Кашни комсомолецӑн физкультурник пулмалла. Ҫакна манмалла мар пирӗн.

Г. СОЛОВЬЕВ.

# Хресченсен 1842 ҫулти пӑлханӑвне кӑтартакан документсем

Шупашкарти наукӑпа тӗпчев институтӗнче ӗҫлекен Григорьев юлташ нумаях пулмасть, республикӑри краеведени музейне чӑваш хресченӗсен 1842 ҫулта пулса иртнӗ пӑлхавӗсене кӑтартса паракан документсем тупса панӑ.

Ҫӗр ҫул ӗлӗкрех, патша правительстви ҫӗрулми лартма ҫӗре халӑхпа сухалас йӗрке кӗртнӗ. Патшан ҫав ултавлӑ йӗрки хресченсене питех те кӳрентернӗ. Хресченсем помещиксем пусмӑрласа пурӑннине хирӗҫ сенӗксемпе, кӳсексемпе тата пуртӑсемпе кӗрешӗве тухнӑ. Чӑваш хресченӗсем хушшинче пулнӑ пӑлхавсенчен Шупашкар, Ҫӗрпӳ, Етӗрне тата Чикме уезчӗсенчи пӑлхавсем уйрӑмах вӑйлӑн иртнӗ.

Ҫак пӑлхавсем ҫинчен документсем акӑ мӗн каласа параҫҫӗ.

Генерал-адъютант Шипов 1842 ҫулти апрелӗн 4-мӗшӗнче шалти ӗҫсен министрӗ ячӗпе ҫакӑн пек хут ҫырса янӑ пулнӑ:

«Казанская Палата Государственных Имуществ в представлениях от 23 декабря 1841 года и 7 января 1842 года донесла предместнику моему, что казенные крестьяне Чебоксарского уезда изъявившие перед тем согласие на введение у них общественной запашки и посева картофеля, отказываются от приведения сей меры в исполнение...»

1842 ҫулти майӑн 24-мӗшӗнче вӑл император патне ҫакӑн пек хут ҫырнӑ:

«Рапортом моим от 21-го сего мая за № 3038 я всеподданнейше донес вашему императорскому величеству о прекращении возникших беспорядков в уездах вверенной мне губернии: Чебоксарском, Цивильском, Ядринском, о рассеянии толпы, вооруженных кольями крестьян при селе Акрамове Козьмодемьянского уезда и о сделанных мною распоряжениях к водворению порядка в прочих местах сего уезда. В ночи с 21-го на 22 мая получил я от полковника Поля, что вскоре по отъезде моем из села Акрамова, появилась толпа крестьян до 1 тысячи человек идущию на селение, и вооруженных рогатинами, косами, на кольях укрепленными и другими острыми оружиями и между прочим охотничьими ружьями... Вооруженная толпа, после некоторого однако-ж сопротивления, разбежалась по разным направлениям, — при сем случае воинских чинов убитых не было, но раненых казачий офицер, казаков 9, казанских гарнизонных батальонов нижних чинов 17, а из поселян убито 8 человек, тяжело ранено 39, легко ранено 192. Мятежники имели намерение освободить захваченных накануне их товарищей...»

Хусанти ҫар губернаторӗ Шиповах, 1843 ҫулти январь уйӑхӗнче шалти ӗҫсен министрне А. А. Перовскине ҫапла пӗлтернӗ:

«... После окончания следствия, наряжены были мною в июне и июле месяцах три военно-судных комиссии. По окончании суда, комиссия, найденных виновными, приговорила соразмерно вине каждого к следующим наказаниям:

1. Два человека Чебоксарского, 8 Ядринского и 400 Козьмодемьянского уезда, а всего 410 человек к наказанию шпицрутенами, и к обращению из них после наказания 23 человек— в каторжную работу, 5 в крепостную и 382 человека — отдаче в рекруты с тем, что если кто из них к таковой не способен, то обращен был бы в крепостную работу на определенное число лет.

2. 10 человек — к наказанию розгами с оставлением их на месте жительства...»

Ҫавӑн пекех, ытти документсем те авалхи йывӑр пурнӑҫа,чӑваш халӑхӗн пулса иртнӗ паттӑр кӗрешӗвӗсем тата хресченсене тискер майсемпе асаплантарни ҫинчен каласа параҫҫӗ.

◆ ◆ ◆ ◆ ◆

## *КӖСКЕН*

**Халӑха куллен кирлӗ таварсем.** Шупашкарти «Красный мебельщик» артель январь уйӑхӗнче халӑха куллен кирлӗ таварсем 35 пин тенкӗлӗх туса кӑларать. Артель базарсене 1000 пукан, 200 сӗтел т. ыт. япаласем кӑларать.

**Пин тонна ытла сахӑр.** Кӑҫал пӗрремӗш кварталта потребкооперацисем ялсенче сутма 1000 тонна ытла сахӑр кӳрсе килеҫҫӗ.

**Ҫил арманӗ.** Кипекҫе ялсоветӗнчи (Ҫӗрпӳ р.) «Молот» колхоз нумаях пулмасть ҫӗнӗрен ҫил арманӗ туса лартнӑ.

## Ҫӗнӗ цех

Маслопромӑн Канашри бази кӑҫал сӗт-ҫу таварӗсем туса кӑларакан цех организацилет. Вӑл цех ҫулталӑкра сыр, тӑпӑрч тата ытти таварсем 500 центнер туса кӑлармалла.

(Хамӑр инфор.).

## Фермӑсенче ӗҫлекен ҫамрӑксен канашлӑвӗ

ВЛКСМ Канаш райкомӗ вылӑхчӗрлӗх фермисенче ӗҫлекен ҫамрӑксен канашлӑвне туса ирттерчӗ. Канашлура 38 ҫамрӑк пулчӗ. Унта ҫамрӑк вылӑхсене йышӑнса илес тата усрас ӗҫри пӗр-пӗрин опычӗсемпе паллашрӗҫ.

(Хамӑр инфор.).

## ГСО нормисене параҫҫӗ

Улатӑр хулинче ГСО значокӗн нормисене парасси анлӑн сарӑлса пырать. Ку тӗлӗшпе медицина работникӗсем тӑрӑшса ӗҫлеҫҫӗ. Медсестра Злобова 103, Пескова 161 ҫын вӗрентнӗ. Халь вӗсем ГСО значокӗсен нормисене панӑ.

## Походра 400 ҫын пулнӑ

Улатӑр хулинчи ҫамрӑксем канмалли кунсенче йӗлтӗрпе ҫӳреҫҫӗ. Ҫак кунсенче йӗлтӗрлӗ поход организациленӗ. Походра 400 ҫын ытла пулнӑ. Вӗсем 3 отряда уйӑрӑлса 12 километра кайса килнӗ.

Йӗлтӗрлӗ походра сандружинӑсем тата санитарнӑй постсем те пулчӗҫ.

## Трактористсен курсӗ

КУКЕҪ. Ҫак кунсенче Шупашкар районӗнче трактористсен 5 уйӑхлӑх курсӗ уҫӑлчӗ. Унта 33 ҫын вӗренет.

С. Гаврилов.

## СУД

## Селькора хӗненӗшӗн

ШАХАСАН. Кибечри сельпон Анат-Вӑрман ялӗнчи отделенинче ӗҫлекен продавец Н. Степанов прогул тунӑ, ӑна уншӑн халӑх сучӗ 4 уйӑх хушши юсанмалла ӗҫлетмелле тунӑ. Ҫакӑн хыҫҫӑн та Степанов ӗҫе ӳсӗрӗлсе прогул тӑвас йӑлана пӑрахман. Ҫавӑнпа вӑл прогул туни ҫинчен «Сосновка» колхозри стена хаҫачӗ ҫине ҫырса кӑларнӑ. Ҫакӑншӑн Степанов Капитонов селькора тарӑхнӑ, ӗҫсе ӳсӗрӗлсе ӑна хӗнеме тытӑннӑ, кӗпине ҫурса пӗтернӗ.

Н. Степанов чылайранпа хулиганла ӗҫсем туса пурӑннӑ, хулиганла ӗҫсем тунӑшӑнах судпа та айӑпланнӑ пулнӑ.

Шӑхасан районӗнчи 1-мӗш участокри халӑх сучӗ ҫак ӗҫе пӑхса тухса Н. Степанова икӗ ҫуллӑха тӗрмене хупса лартмалла турӗ.

В. ЯКОВЛЕВ.

## Лекци

Паян, январӗн 14-мӗшӗнче, ВКП(б) Шупашкар горкомӗн парткабинетӗнче ВКП(б) историйӗ тӑрӑх ирттерекен лекцисен циклне итлекенсем валли **Маркспа Энгельсӑн «Коммунистла парти манифесчӗ»** темӑпа пӗрремӗш лекци пулать. Лектор— **Д. Ф. Андреев юлташ.**

Лекци каҫхине 8 сехетре пуҫланать.

Итлеме абонементсемпе кӗртеҫҫӗ. Абонемент карточкине парткабинетра лекци пуҫланас умӗн туянма пулать.

ПАРТКАБИНЕТ.

Ответлӑ редактор **Р. О. МАЛЮТИН.**

ЧУВАШСКИЙ КОЛХОЗНЫЙ СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННЫЙ ТЕХНИКУМ

ОБ'ЯВЛЯЕТ дополнительный набор учащихся НА ПОДГОТОВИТЕЛЬНОЕ ОТДЕЛЕНИЕ.

На подготовительное отделение техникума принимаются председатели колхозов и сельсоветов, бригадиры, звеньевые, стахановцы колхозов, совхозов, МТС и др. в возрасте от 18 до 40 лет, имеющие общую подготовку в об'еме трех классов начальной школы и выдержавшие приемные испытания по родному языку и арифметике.

Приемные испытания будут производиться с 10 по 20 января с. г.

Все желающие без особого вызова должны явиться на приемные испытания, имея при себе следующие документы:

1. Заявление.
2. Свидетельство о рождении.
3. Справку о состоянии здоровья.
4. Характеристику с последнего места работы.

По результатам приемных испытаний отличники учебы зачисляются на стипендию в размере 250 рублей в месяц.

Общежитием обеспечиваются все учащиеся.

АДРЕС ТЕХНИКУМА: гор. Чебоксары, Аптечная, 3.

3—1 ДИРЕКЦИЯ.

Редакци адресӗ: г. Чебоксары, ул. Володарского, 5, Дом Печати. Телефонсем: редакторӑн—0—67, редактор заместителӗн—3—97, редакци секретарӗн — 4—40, пропаганда пайӗн — 4—97, парти пурнӑҫ пайӗн — 7—97 экономика пайӗн—0—88, ҫырусемпе рабселькорсен пайӗн —2—30, «Капкӑн» тата «Ӗҫхӗрарӑмӗ» журналсен—6—23, «Ленин ҫулӗпе» журналӑн—0—85, издательство заведующийӗн—5—38, конторӑн—0—23.

НТ 2188. Гор. Чебоксары, типография № 1 Управления издательств и полиграфии Чувашской АССР. Заказ № 2. Ф. Б. 9Х84 п. л.